

Västsahara

– Afrikas sista koloni

av Lena Thunberg, redaktör för tidskriften Västsahara, oktober 2011

Innehåll

FAKTA OM VÄSTSAHARA	3
DEL 1: HISTORIA	4
DEL 2: DET OCKUPERADE VÄSTSAHARA	20
DEL 3: FLYKTINGLÄGREN	26
DEL 4: DEN BEFRIADE DELEN AV VÄSTSAHARA	30
DEL 5: NÅGRA VÄSTSAHARIER	32
DEL 6: ENGAGERA DIG	36

Detta material har producerats med ekonomiskt stöd från Sida. Sida har ej deltagit i produktionen och ansvaret för innehållet är utgivarens.

Fakta om Västsahara

Officiellt namn:
SADR (Saharawi Arab Democratic Republic, Västsahariska Demokratiska Arabrepublicen) erkänd av cirka 80 länder.

Geografi: Ökenlandskap med underjordiska sötvattensjöar.

Yta: Troligen 284 000 km².

Befolkning: Av arabiskt och afrikanskt ursprung.

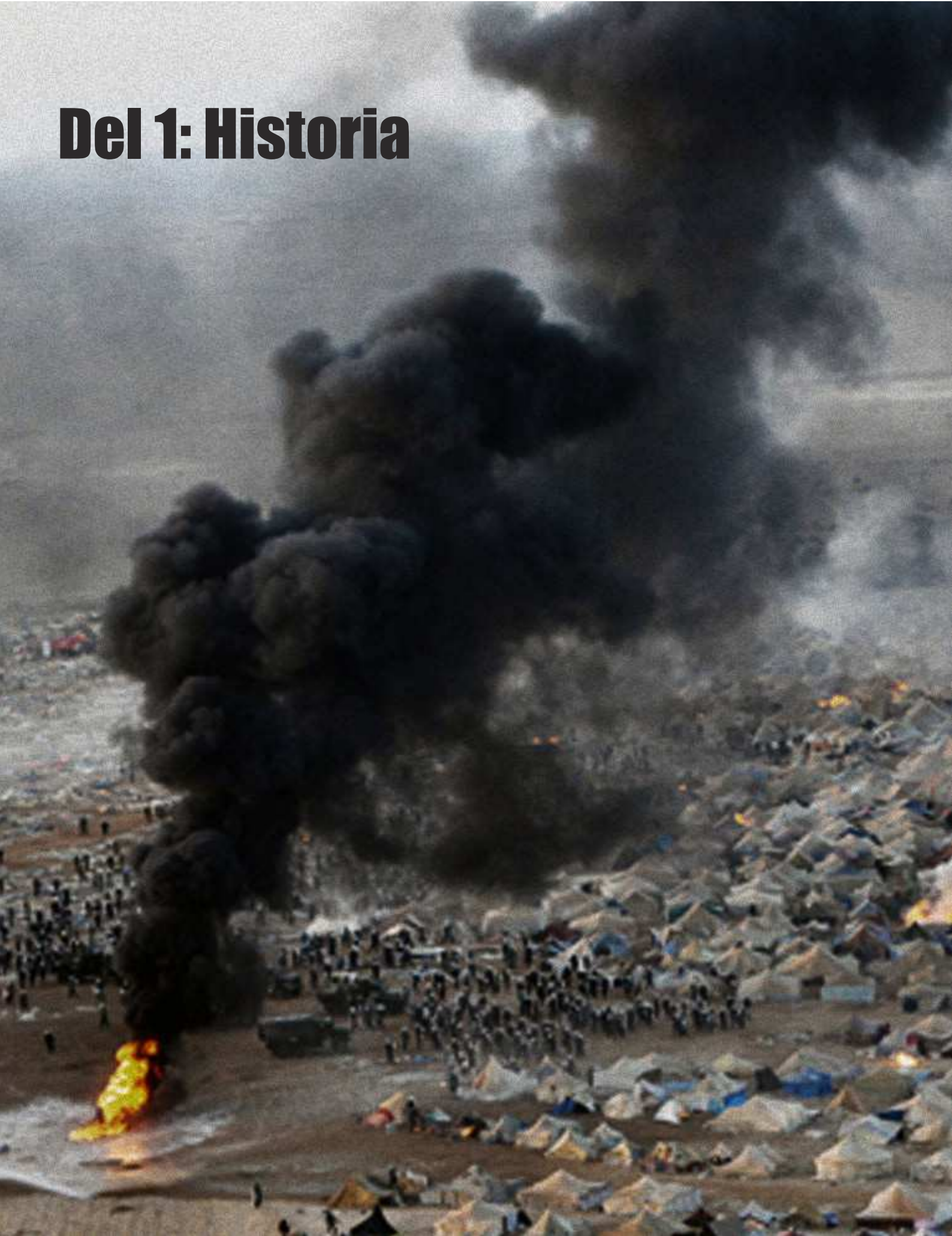
Folkmängden är troligen ett par hundratusen, varav 160 000 lever i flyktingläger i Algeriet. Några hundratusen marockanska bosättare samt cirka 160 000 marockanska soldater finns i de Marocko-ockuperade två tredjedelarna av landet.

Språk: Hassania, en arabisk dialekt som också talas i Mauretanien.

Religion: Islam.

Naturtillgångar: Fosfat, järn, titan, uran, vanaadin, troligen olja samt rika fiskevatten.

Del 1: Historia

– Vi är övergivna, bortglömda, icke-prioriterade av FN, EU och media. Vi har ställt upp på alla krav, visat tålamod och gett allt. Nu har vi kommit till den absoluta gränsen. Nu finns inget mer att ge och inget mer att vänta. Vi har förstått budskapet, sa en bitter Polisariorepresentant Nafaa Salem 2008 efter 42 års väntan på avkolonisering och 33 år av marockansk ockupation.

VÄSTSAHARAFRÅGAN HANDLAR OM AVKOLONISERING OCH OKKUPATION

Ett land finns kvar att avkolonisera i Afrika; Västsahara. Det har funnits på FN:s bord sedan 1966. Västsahara är ett icke-självstyrande territorium som ska avkoloniseras. Västsaharierna har rätt till självbestämmande och självständighet, enligt FN-resolutioner.

Spanien som kolonizatör tog inte sitt ansvar att avkolonisera. I stället lät man Marocko ockuperat landet 1975. Samtidigt har Spanien hela tiden behållit fiskerättigheter, idag genom fiskeavtal mellan EU och Marocko och fiskeavtalet som bryter mot folkrätten.

Marocko har ingen rätt till Västsahara. Det slog dåvarande Internationella Domstolen i Haag fast 1975.

I den ockuperade delen av Västsahara förföljs, fångslas och torteras västsahariska människorättsaktivister som vill se ett självständigt Västsahara – eller bara en folkomröstning.

I flyktinglägren i Algeriet har människor nu bott sedan 1975. Nya generationer av frustrerade ungdomar växer upp.

Samtidigt knyter EU Marocko allt närmare sig. Hur är allt detta möjligt?

NOMADFOLKET

Västsaharierna är ett gammalt nomadfolk, som i århundraden rört sig fritt genom Saharas öken för att finna vatten och bete till sina kameler och getter.

Västsahariernas anfäder är möjligen ett folk som på 1200-talet utvandrade från ett område i nuvarande Yemen. Men befolkningen blandades under århundradena upp med berber från norra Afrika och svarta afrikaner från sydvästra Afrika. På 1700-talet hade denna blandning utkristalliserat sig till en grupp nomadstammar som talade hassania, en av de ursprungligaste formerna av arabiska. Hassania skiljer sig mycket från den arabiska som talas i Marocko och Algeriet. Nomaderna tillämpade en tolerant form av sunni-islam.

Privatägd jord förekom inte i nomadsamhället. Rikedom mättes i antal kameler och getter, som utgjorde basen för livsföringen och all handel. Förutom kött gav djuren mjölk, hudar och hår som användes till kläder, konstverk, skålar, vattensäckar och tältduk. Det traditionella tältet, khaima, var vävt av get- och kamelhår och var medelpunkten i det västsahariska samhällslivet.

Ingen stam utövade någon direkt makt över de andra.

Vattenhål och oaser tillhörde alla. Konflikter mellan stammarna löstes gemensamt av stamhövdingarna i det så kallade "De fyrtios råd", Ait Arbain. Även om det, långt innan de koloniala gränserna drogs, inte fanns några formella gränser för landet, fanns det alltså en stark politisk och kulturell samhörighet mellan dessa stammar som kan betraktas som Västsaharas urinvånare.

SPANIEN KOLONISERAR

På 1400-talet började Spanien utnyttja de rika fiskevattnen utanför Västsaharas kust. Intresset för själva området var från början dock inte stort. Situationen förändrades när de europeiska kolonialmakterna på allvar började stycka upp Afrika mellan sig.

På Berlinkonferensen 1884, då de koloniala gränserna i Afrika drogs upp, tilldelades Spanien området, som fick namnet Spanska Sahara. 1912 fastställdes gränserna för landet mellan Spanien och Frankrike.

Spanjorernas besittningar bestod ursprungligen av några punkter längs kusten. Villa Cisneros eller Dakhla var en av dem. Några allvarliga försök att kontrollera den svårkuvade nomadbefolkningen inne i landet gjordes inte. Intresset för kolonin var nämligen ringa hos regeringen i Madrid. Frankrike däremot, som koloniserade de omkringliggande länderna Marocko, Algeriet och Mauretanien, såg faran i att nationalismen växte i Västsahara och sedan spred sig. Det blev därför den franska armén som 1934 i staden Smara i det inre av Västsahara slutligen knäckte de västsahariska nomadernas motstånd genom att anfälla från sina kolonier. Staden Smara var västsahariernas religiösa centrum. Staden hade redan 1912 förstörts och ett ovärderligt bibliotek med 5 000 historiska handskrifter hade förintats.

Efter 1934 kontrollerade Spanien i teorin det inre av sin koloni, men fortfarande besatte de bara några enstaka posteringar längs kusten. Västsaharierna fortsatte sitt nomadliv.

Efter andra världskriget ökade motståndet mot kolonialismen i hela Nordvästafrika. 1956 blev Marocko självständigt. Detta inspirerade västsahariska nationalister att göra revolt. Regimerna i Spanien och Frankrike beslöt att samarbeta. I en stor men kortvarig militär aktion 1957 återtog stora delar av Västsahara av den spansk-franska styrkan. Det skulle dröja ända till 1973, innan det västsahariska motståndet mot kolonialherrarna hade organiserat sig effektivt.

Några viktiga årtal

1947:

UPPTÄCKTEN AV FOSFAT

I början av 60-talet greps den spanska regimen av ett plötsligt uppvaknat intresse för mineralfyndigheter i området. Man började leta efter olja och gjorde ett flertal upptäckter. Men troligen på grund av det dåvarande låga priset på olja och landets urusla infrastruktur exploaterades ingen olja. Även järnfyndigheter undersöktes under denna tid utan att exploateras.

Intresset koncentrerade sig i stället på fosfatfyndigheterna. Redan på 40-talet hade en spansk geolog hittat fosfat, men det skulle dröja ända till 1969, innan gruvan i Bu Craa stod klar. Västsahara har enorma fosfatfyndigheter. Den fosfat som fanns i området Bu Craa var dessutom av mycket hög kvalitet och lätt att bryta. Ett flera mil långt transportband fraktade fosfaten ut till kusten. Fosfaten vid Bu Craa är en av världens största enskilda fyndigheter. 1974 var, den då spanska kolonin, Västsahara världens sjätte största fosfatexportör. Marocko, som också har stora fosfatfyndigheter, var den största. Fosfat används framför allt till konstgödning inom jordbruket.

I samband med att fosfatgruvan byggdes, började spanjorerna på allvar investera i området. Hamnar, vägar och kraftstationer byggdes. Små städer växte upp. Spanska arbetare från främst Kanarieöarna anlände. Den spanska befolkningen ökade raskt. Åren 1959–1963 hade torka drabbat nomaderna svårt. 46% av kamelhjordarna dog under dessa år. För att bättre kunna kontrollera det västsahariska folket hade den spanska armén dessutom förgiftat vattenhål och brunnar i öknen för att ytterligare undergräva grunden för deras nomadliv och därigenom tvinga in dem till städerna. Västsaharierna lämnade nomadlivet och blev lönearbetare i fosfatgruvan Bu Craa, handelsmän, chaufförer och kontorister.

Västsaharierna skulle nu foga sig i ett liv som på många sätt var dem främmande. De skulle anpassa sig till den spanska kolonialmaktens byråkrater, poliser och lagar. Västsaharierna blev en andra klassens invånare.

Spanjorerna lät under 60-talet bilda en västsaharisk Djemaa, rådsförsamling, för hela området för att knyta delar av den västsahariska befolkningen till sig. Rådet hade i verkligheten ingen makt.

1973:

POLISARIO FRONT BILDAS

I början av 1960-talet hade ett stort antal stater uppnått självständighet från kolonialmakterna. Detta gällde speciellt Västsaharas grannländer. 1956 blev Marocko självständigt, 1960 Mauretanien och 1962 Algeriet.

Många västsaharier levde i fattigdom. Till följd av spanjorernas bristande intresse för att utbilda folket var cirka 90% analfabeter.

Den lilla grupp av studenter, som trots allt fått en utbildning utomlands och som fanns i Västsahara bildade år 1967 Befrielseörelsen för Saguia el Hamra och Rio de Oro (de två geografiska regionerna i Västsahara). De unga nationalisterna krävde självbestämmande och stopp för utländsk inblandning i Västsaharas affärer.

Den 17 juni 1970 genomförde befrielseörelsen sin första stora demonstration mot den spanska kolonialmakten. Tusentals obehäpnade demonstranter samlades i El Aaiún, landets huvudstad, och överlämnade ett dokument till de spanska myndigheterna. Demonstranterna

krävde bland annat bostäder och arbete åt västsaharierna och samma löner som den utländska arbetskraften, men dokumentet innehöll också krav på att Spanien skulle lämna landet. Klockan sex på kvällen omringades demonstranterna av legionärer och poliser, som sköt rakt in i folkmassan. Ett tiotal demonstranter dödades, många sårades och flera hundra arresterades.

Diskutera:

Jämför Polisario med andra befrielseörelsen.

Hur ställer ni er till att en befrielseörelse brukar våld?

Efter denna aktion organiserades motståndet underjordiskt. Under tiden fram till 1973 genomfördes ett informationsprogram bland befolkningen. Den 10 maj 1973 ansågs tiden mogen för den nya organisationen Polisario Front (Frente Popular de Liberación de Saguia el Hamra y Río de Oro). Samma dag utgavs det första politiska manifestet och tio dagar senare inleddes de väpnade aktionerna. Polisario ville upprätta en självständig västaharisk stat och med väpnad kamp kasta ut spanjorerna.

1974 gjorde Polisario framgångsrika attacker mot transportbandet från fosfatgruvan Bu Craa. Produktionen stod därefter stilla i flera år. Polisario började vinna terräng.

1966:

FN KRÄVER AVKOLONISERING

1960 hade FN:s generalförsamling antagit "Deklarationen om kolonialsystemets avskaffande". I FN-stadgan fastslås också principen om "folkens lika rätt och självbestämmande". 1966 uppmanade FN Spanien att fastställa tidpunkten för en folkomröstning, där västaharierna fritt skulle få utöva sin rätt till självbestämmande och rätten att uppnå självständighet. Spanien hade inga planer på att lämna sin koloni, som hade visat sig innehålla så många rikedomar, och förhållade därför avkoloniseringen.

I augusti 1974 tvingades dock Spanien till slut att gå med på att en folkomröstning för självbestämmande i Västsahara skulle genomföras. Samma år genomförde spanjorerna en folkräkning. Den visade att 73.497 västaharier bodde i territoriet. Denna siffra kan dock ha varit något missvisande, eftersom inte alla nomadiserade västaharier kunde nås.

I maj och juni 1975 reste en FN-kommission till området för att möta intresserade parter. Kommissionen besökte Marocko, Mauretania, Spanien, Algeriet och i stort sett vartenda större samhälle i Västsahara. Kommissionen, vars besök fungerade som en katalysator för de

politiska krafterna, möttes av omfattande politiska demonstrationer i Västsahara. Man hade dessutom många möten med representanter för olika delar av det västahariska samhället. FN-kommissionen drog två viktiga slutsatser: Det fanns en överväldigande enighet bland det västahariska folket för självständighet. Folket representerades av Polisario Front.

1975:

DET ÖDESDIGRA ÅRET

a) Marocko träder in

Marocko hade nu trätt in på den politiska arenan och mot-

satte sig beslutet om en folkomröstning. Marocko hävdade att Västsahara tillhört Marocko före den spanska kolonisationen. Marockos kung Hassan II hade storslagna planer på att upprätta det så kallade "Stormarocko". Marockos expansionsplaner omfattade ett område bestående av en stor del av Algeriet, hela Västsahara, hela Mauretania samt delar av Mali. Även Mauretania framförde territoriella krav på Västsahara.

Den marockanska regimen lyckades skjuta upp den planerade folkomröstningen genom att FN lät Internationella Domstolen i Haag komma med ett utlåtande om Västsaharas status. Under tiden kunde kung Hassan ägna sig åt en intensiv militär upprustning med vapen från Frankrike och USA.

Den 16 oktober 1975 gav Internationella domstolen sitt rådgivande utslag, som i princip visade att Västsahara tillhörde de västahariska stammar som bodde där när spanjorerna kom. Marockos och Mauretaniens krav på Västsahara avvisades. Det fanns band mellan länderna

men "domstolen har inte funnit några legala band av sådan art att de påverkar tillämpningen av kolonialdeklarationen om avkolonisering av Västsahara, framför allt tillämpningen av principen om självbestämmanderätt genom befolkningens fritt uttryckta vilja".

Marocko och Mauretania tolkade domslutet till sin egen fördel genom att ta fasta på att det fanns band mellan länderna. Redan samma dag som domslutet publicerades höll kung Hassan II ett tal, där han kungjorde planerna på en "fredsmarsch" för att "befria" Västsahara från den spanska kolonialismen.

Kung Hassan II.

b) Gröna Marschen

Den 6 november 1975 inledde kung Hassan II den så kallade Gröna Marschen (grönt är islams heliga färg), vilken

innebar att 350 000 marockaner marscherade över gränsen in i Västsahara för att demonstrera att territoriet tillhörde Marocko. Starka nationalistiska känslor väcktes bland marockanerna. Med bilder på kungen och med marockanska flaggor vandrade de fattiga marockanerna några kilometer in i Västsahara för att som kung Hassan sade "förena Västsahara med moderlandet". Medan världens ögon riktades på det propagandajippo som Gröna Marschen utgjorde, kunde samtidigt den marockanska armén, cirka 8 mil därifrån starta invasionen i Västsahara. Den spanska civilbefolkningen hade evakuerats veckorna före.

c) Trepartsöverenskommelsen i Madrid

Gröna Marschen var delvis en manöver av kungen för att avleda uppmärksamheten från det avtal som skulle undertecknas den 14 november 1975 i Madrid. I hemliga förhandlingar mellan representanter från Spanien, Marocko och Mauretanien beslutade man om det västsahariska folkets framtid. Ingen representant för västsaharierna deltog och någon folkomröstning nämndes inte heller.

Trepartsöverenskommelsen var ett avtal som gav Marocko rätten att ockupera den norra delen av Västsahara och Mauretanien den södra delen. Detta var naturligtvis enligt FN:s principer en illegal överenskommelse och helt emot det västsahariska folkets vilja. Spanien skulle få behålla 35% av aktierna i fosfatgruvan, två militärbaser i landet samt fiskerättigheter vid Västsaharas kust.

Anledningarna för Spanien att dra sig tillbaka från kolonin var flera. Man var rädd för ekonomisk förlust. FN genomförde påtryckningar om avkolonisering. Spanien befann sig i ett politiskt instabilt läge. Avtalet slöts nämligen sex dagar före general Francos död. Den spanska armén möttes också av ett allt starkare motstånd sedan befrielseörelsen Polisario bildats. Enligt vissa källor utövade dessutom USA och Frankrike starka påtryckningar på Spanien att lämna över kolonin till afrikanska grannländer.

d) Flykten

När Marocko och Mauretanien invaderade territoriet flydde stora grupper västsaharier. Det var en panikartad flykt och människor lämnade ägodelar och djur efter sig. Polisario fick ägna en stor del av sina resurser åt att skydda och frakta flyktingströmmen. Människorna flydde österut främst till Tifariti och Oum Dreiga, där flyktingläger upprättades.

I Tifariti hade omkring 15 000 flyktingar samlats när lägret i januari 1976 i flera omgångar bombades av det marockanska flygvapnet. Många människor omkom eller sårades.

Flyktingar som var med i Tifariti och andra läger har vittnat om napalm- och fosforbomber och om hur gamla och barn brändes levande. I en marockansk flygattack mot

flyktingarna i Oum Dreiga i februari dödades 35 personer, 300 sårades och 135 återfanns aldrig.

För att komma i skydd undan bombanfallen tvingades flyktingarna över gränsen till Algeriet. Algeriet hade länge stött västsahariernas rätt till självbestämmande. Nu upplät de också en del av sitt territorium till flyktingarna. Stora flyktingläger upprättades mellan den algeriska staden Tindouf och Västsaharas gräns. Där har flyktingarna bott sedan dess.

KRIG OCH EN NY REPUBLIK SADR FÖDS

När de spanska kolonialtrupperna officiellt drog sig tillbaka från Västsahara 1976 var det en politisk nödvändighet för det västsahariska folket att etablera en statsbildning, utropa landet till en republik och anta en provisorisk författning. SADR (Saharawi Arab Democratic Republic) utropades den 27 februari 1976 i Bir Lehlu inne i Västsahara. Samtidigt pågick nu kriget mot de marockanska ockupanterna och uppbyggandet av flyktinglägren på algeriskt territorium.

Cirka 80 länder har i dagsläget (2011) erkänt den västsahariska staten SADR. En del av dem har efter påtryckningar från Marocko tagit tillbaka sina erkännanden.

Polisarios krigare.

MAURETANIEN SLUTER FRED

Genom den marockanska och mauretanska invasionen tvingades Polisario tillbaka. Efter hand blev dock gerillans organisation allt effektivare. Polisario koncentrerade nu sina attacker mot den svagare parten Mauretanien och gjorde raider långt in i landet.

Den 5 augusti 1979 slöts ett fredsavtal mellan Polisario och Mauretanien. Året innan hade Mauretaniens regering störtats genom en militärkupp. Det mauretanska folket var emot kriget. Kostnaderna för kriget utgjorde större delen av landets budget. Att officerare och instruktörer också var

rekryterade från Frankrike och Marocko var något som inte sågs med blida ögon av befolkningen.

Marocko som tidigare lagt stor vikt vid trepartsöverenskommelsen bröt nu mot denna genom att även ockupera det södra Västsahara som Mauretania lämnat.

I februari 1984 tillkännagav Mauretania sitt formella erkännande av SADR.

MUREN BYGGS

Fram till 1981 kunde Polisario röra sig fritt och framgångsrikt attackera mål långt inne i Marocko. Inget område i Västsahara var säkert för marockanerna, som var utspridda över hela landet i garnisoner.

I början av 80-talet ändrade därför den marockanska armén taktik i kriget. För att minska krigskostnader, för att skydda armén och för att stoppa Polisarios attacker byggde man under åren 1981-1987 befästa murar, som nu innesluter cirka två tredjedelar av Västsahara. Den östra tredjedelen som Polisario kontrollerar och kallar "befriade områden" är gles befolkad.

"Murarna", som konstruerades med teknisk hjälp från USA och Frankrike består av flera delar. Mot det Polisariokontrollerade området finns först ett minfält. Därefter följer taggtråd, en cirka två meter hög mur, som består av sand, grus och sten, ett dike, en mur till, lätt och tungt artilleri, avancerad elektronisk övervakning samt radarövervakning. Allt detta bevakas av cirka 165 000 marockanska soldater utposterade var femte kilometer längs den cirka 220 mil långa muren.

1982 förstärktes det marockanska flyget och armén med franska och amerikanska attackplan, helikoptrar, tanks och missiler.

DET LÅNGA UTNÖTNINGSKRIGET

"Muren" innebar att de marockanska soldaterna nu var utspridda över ett ännu större område djupt inne i öknen. Kostnaderna för denna stora marockanska armé, ammunition och försörjning var enorma. En krigsdag kostade uppskattningsvis den marockanska militären 2 miljoner dollar.

Trots alla Marockos militära och materiella resurser lyckades de inte stå emot Polisarios attacker. Polisariogerillan tog sig, i små enheter, igenom minfälten och murarna och angrep ställningar inne i Västsahara. Polisario sköt dessutom ned flera plan och tog krigsfångar.

Orsakerna till Polisarios framgångar var flera. Trots att befrielserörelsen var relativt liten och hade dåligt med materiella resurser, var den enad och starkt motiverad och Polisariosoldaterna kände sin öken väl.

Marockos förlustsiffror blev höga. Den marockanska armén hade en väsentligt bättre materiell standard, men soldaterna

var dåligt motiverade. Många sökte sig till armén för att kunna försörja sig. Andra var kommenderade ut i kriget.

Nästan hela 80-talet präglades av ett för Marocko oerhört dyrt ställningskrig.

VACKLANDE OAU

En av det dåvarande OAU:s (Den Afrikanska Enhetsorganisationen) huvudprinciper är att de koloniala gränserna ska accepteras. Afrikas karta skulle annars rasa samman och omfattande gränsbråk skulle uppstå.

Marocko hotade att lämna organisationen om OAU tog ställning i konflikten. Först 1983, efter åratals diskussioner och resolutioner, upptogs SADR som fullvärdig medlem i organisationen. Samma år antog OAU en resolution där man uppmanade parterna, den marockanska regimen och Polisario, att inleda direkta förhandlingar som skulle leda till ett eldupphör för att skapa förutsättningar för en fredlig och rättvis folkomröstning för Västsaharas folk under övervakning av FN och OAU. Året därpå när SADR intog sin plats i OAU, lämnade Marocko organisationen.

USA OCH FRANKRIKE STÖDGER MAROCKO

USA och Frankrike har under kriget givit Marocko militärt, ekonomiskt och politiskt stöd. Fram till 1988 fick Marocko fullt ekonomiskt och politiskt stöd av USA med undantag för en viss nedgång under Carter-regimen. USA fick som tack bland annat anlägga flygbaser, Rapid Deployment Forces, i Marocko.

När det "kalla kriget" upphörde 1990, ändrades förutsättningarna. Marocko, som västvänligt arabland med militärstrategiskt läge, var inte längre lika intressant för USA. USA och Europa ville framför allt ha stabilitet i Nordvästafrika. En politisk lösning verkade vara det enda möjliga. USA blev därmed en av tillskyndarna till FN:s fredsplan 1991.

Frankrike och Marocko har alltsedan självständigheten 1956, som skedde relativt oblodigt, haft många, goda och nära relationer. Handelsförbindelserna mellan de båda länderna är mycket goda och viktiga för båda parter. Frankrikes politiska och militära stöd till Marocko har hela tiden varit mycket starkt.

Övrigt utländskt stöd till den marockanska militären har kommit från länder som Saudiarabien, Spanien, Israel och Egypten.

Det dåvarande Sovjetunionen hade under hela kriget varken stött Polisario militärt eller humanitärt. Sovjet erkände aldrig SADR.

Polisario har fått sitt främsta stöd från Algeriet. De länder som erkänt republiken ger också stöd. Inget land i världen stöder dock Marockos rätt till Västsahara.

MAROCKO – ETT FEODALT SAMHÄLLE

Marocko är en monarki med parlament och oberoende domstolar enligt grundlagen. Verkligheten ser dock annorlunda ut. Den verkliga makten finns hos kungen och makteliten runt honom. Kungen kan avsätta ministrar, upplösa parlamentet och styra genom dekret. Han leder också Högsta juridiska rådet. Kung Hassan II styrde landet mer eller mindre enväldigt från 1961 till 1999. När sonen Mohammed VI tog över makten efter faderns plötsliga död, fanns det förhoppningar om att bland annat Västsaharafrågan skulle kunna lösas. Så blev inte fallet. För västsaharierna blev situationen oförändrad. Mohammed VI har visserligen genomfört vissa reformer för den marockanska befolkningen, men enligt många kritiker är en nedärvd, ålderdomlig och närmast feodal maktstruktur, makhzen, det som verkligen hindrar en modernisering av själva Marocko.

Den marockanske kungen är inte bara politisk och militär utan också religiös ledare. Det finns tre ämnen som inte får kritiseras i Marocko: monarkin, islam och Marockos rätt till Västsahara.

Cirka 50% av den marockanska befolkningen är analfabeter. Bland kvinnorna är siffran ännu högre. Två av tre kvinnor kan inte läsa eller skriva. Den marockanska kvinnan står under en manlig släktings förmyndarskap.

I början av 90-talet fick de islamistiska rörelserna allt fler anhängare på grund av de stora sociala klyftorna med ökande fattigdom, arbetslöshet, politiskt förtryck och korruption. Upplopp och strejker genomfördes, där flera personer dödades och hundratals greps.

Vid parlamentsvalen hösten 2003 vann islamisterna en stor seger. Besvikelse över att de sociala orättvisorna och korruptionen består anses vara orsakerna.

Men bland marockaner i allmänhet är ”de södra provinserna” (Västsahara) en del av Marocko. Så har man lärt sig i skolan och sådan är den marockanska propagandan.

Under ”den arabiska våren” 2011 bildades 20-februarrörelsen, som anordnade demonstrationer med tusentals deltagare i ett stort antal marockanska städer. Protesterna för en förändring gällde främst korruption, sociala frågor, rättssystemet och kungens makt. Protesterna har fortsatt långt in på hösten 2011.

Marocko har en blandekonomi som baseras på jordbruk, fosfat, fiske och turism samt pengar som marockaner utomlands skickar hem. Illegal haschtillverkning är också en betydelsefull inkomstkälla. Marocko är världens största producent av cannabis. 90 % av allt hasch i Europa kommer från Marocko.

Kungafamiljen är landets största jordägare samt största aktieägare i ONA (Omnium Nord-Africain, en företagsgrupp med intressen i de flesta av landets ekonomiska

sektorer. Marockos kung ligger enligt Forbes på sjunde plats i ligan ”Världens rikaste monarker” med sina 2,5 miljarder dollar och 12 palats.

Marocko är starkt västorienterat och har ett militärt samarbete samt ett frihandelsavtal med USA.

1996 undertecknades ett associeringsavtal mellan Marocko och EU. Målet för EU är ett frihandelsområde runt Medelhavet. Partnerskapet mellan EU och Marocko fördjupades ytterligare genom att Marocko fick ”advanced status” 2009. Marockos främsta vapendragare i EU är Frankrike.

2011 valdes Marocko in på två år som en av de 10 icke-permanenta medlemmarna i FN:s säkerhetsråd. Samma höst valdes en marockan till ordförande i Interparlamentariska unionen (IPU).

Bild från fängelset Tazmamart.

TAZMAMART

Den hemliga polisen har effektivt tagit hand om regimkritiker, som torterats och ”försvunnit”.

I boken Notre ami le roi (Vår vän kungen), som kom ut i Frankrike 1990 skildrade den franske journalisten Gilles Perrault kung Hassans skräckvälde, hans metoder och offrens öde.

1991 frigavs 28 marockaner från det fruktade hemliga fångelsestället Tazmamart i Atlasbergen. Då hade informationen om det hemliga fångelsestället och dess hemska förhållanden spridit sig utomlands.

Många av fångarna, som var militärer anklagade för kupp försök mot kungen, hade suttit i Tazmamart sedan 1973. De hade levt inspärrade i 18 år i var sin cell i totalt mörker, med torftig föda och totalt utan vård. Av 58 fångar överlevde bara 28.

En av dessa var Ali Bourequat, en nära släkting till kungen. Tillsammans med sina två bröder lyckades han överleva Tazmamart och skrev sedan en bok om sina upplevelser. 2003 kom den ut i Sverige med titeln "Jag såg solen två gånger på tio år". Ali Bourequat och hans bröder har aldrig fått veta varför de fängslades.

Säkerhetsapparaten, som är direkt underställd inrikesministeriet, innehåller flera paramilitära organisationer. Fångar misshandlas och kan hållas fängslade i hemlighet månader i sträck. Domarnas och tjänstemännens löner är låga och domstolarna är utsatta för påtryckningar från inrikesministeriet och präglas av korruption. Marocko har ett grundmurat dåligt rykte bland människorättsorganisationer som Amnesty International.

Samma år som Tazmamartfångarna släpptes, "frigavs" cirka 300 västсахарier från andra hemliga marockanska fångelser – men dessa frigivningar fick ingen publicitet alls.

MAROCKANSKT SPIONAGE

Marockos hemliga polis har ett omfattande nät av informanter både inom och utanför Marocko. 1997 dömde Hovrätten för Västra Sverige en marockan med svenskt medborgarskap till åtta månaders fängelse för hemlig underrättelseverksamhet och spionage mot landsmän och Polisariosympatisörer i Sverige. Den dömde marockanen var ordförande i Marockanska föreningen i Göteborg.

MAROCKOS INTRESSE AV VÄSTSAHARA

Det finns naturligtvis flera orsaker till Marockos ockupation av Västsahara 1975. Förutom expansionistiska planer på ett "Stormarocko" handlade det bland annat om att avvärja hoten mot kungamakten samt att bevaka de ekonomiska intressena.

Under början av 70-talet genomförde delar av den marockanska militären flera mer eller mindre spektakulära kupp försök mot kungen. Genom invasionen av Västsahara vändes marockanernas blickar bort från kungapalatset. I stort sett hela den marockanska armén stationerades i Västsahara. Därmed var den omedelbara faran för nya militärkupper avvärjd.

Västсахарas många naturtillgångar och framför allt fosfa-

ten var värdefull för Marocko, som själv har stora fosfatfyndigheter. Fiske var en annan viktig råvara. Västsahara var ett jungfruligt land som skulle exploateras.

Den marockanska regimen ville troligen inte heller bo granne med en ny stat som troligen skulle få ett modernt, demokratiskt ledarskap.

*Diskutera:
Hur ser bilden
av Marocko ut i
Sverige och
varför?*

FN:s oavslutade avkolonisering

FREDSPLANEN BÖRJAR UTFORMAS

I augusti 1988 presenterade FN:s generalsekreterare och OAU:s ordförande en plan för hur Västsaharakonflikten skulle lösas. Planen, som accepterades av både Marocko och Polisario, innehöll följande huvudpunkter:

Ett eldupphör skulle följas av en reducering av de marockanska trupperna i området och båda sidors trupper skulle sedan förskansas på särskilda övervakade platser. Ett utbyte av fångar och repatriering av flyktingarna skulle ske. En röstlängd baserad på den folkräkning som de spanska myndigheterna genomförde 1974 skulle upprättas och uppdateras. Slutligen skulle en folkomröstning äga rum där frågan skulle gälla självständighet för Västsahara eller integration med Marocko. Polisarios krav på direkta förhandlingar hade dock lämnats åt sidan.

MINURSO SKAPAS

FN:s säkerhetsråd godkände en detaljerad plan för hur Västsaharafrågan skulle lösas. Där fastlades att FN skulle sända militära, polisiära och civila enheter med beteckningen MINURSO (United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara) under ledning av generalsekreterarens särskilde representant. Den särskilde representanten och MINURSO skulle ensamma ha ansvar för allt som rörde folkomröstningen.

MINURSO:s militära enhet skulle bestå av 1 695 soldater. MINURSO skulle också innehålla 300 poliser och 275 civila tjänstemän. I tidsplanen beräknades identifieringskommissionen behöva 16 veckor för att slutföra sitt arbete med röstlängden. Därefter skulle eldupphör proklameras. Tillbakadragandet av delar av den marockanska armén skulle vara avslutat senast 11 veckor därefter och flyktingarna skulle repatrieras 17 veckor efter eldupphör. Folkomröstningen skulle genomföras 20 veckor efter eldupphör. Enligt tidsplanen skulle hela processen ta 42 veckor. De avslutande 6 veckorna skulle användas till att övervaka resultatet efter folkomröstningen.

I april 1991 antog säkerhetsrådet enhälligt resolution 690 och skapade därmed MINURSO. Den sjätte september inträdde eldupphör och folkomröstningen beräknades till januari 1992.

Denna folkomröstning har ännu inte, hösten 2011, ägt rum. FN har inte klarat av en av sina sista och viktigaste avkoloniseringsuppgifter.

MAROCKO SABOTERAR FN:S ARBETE

Problem uppstod direkt. Sommaren 1991 vägrades en

grupp från UNHCR, FN:s flyktingkommissariat, tillträde till Västsahara. En båt lastad med FN-material fick inte tillstånd att lägga till i El Aaiún. Press och oberoende journalister vägrades tillträde.

I juli presenterade Marocko en lista med 120 000 namn på personer som man ville lägga till röstlängden. FN avvisade listan eftersom man enligt planen endast kunde göra individuella ansökningar om att få inkluderas i röstlängden.

I augusti bombade marockanskt flyg under flera dagar Polisarioställningar på befriat område i staden Tifariti nära den algeriska gränsen. Därmed bröts det inofficiella eldupphör som rått en tid.

Förutsättningarna för MINURSO-styrkan att genomföra sin uppgift hade väsentligt försämrats, men den sjätte september proklamerades ändå eldupphör.

BOSÄTTNINGSPOLITIKEN

Under hösten 1991 förde den marockanska regimen i strid med fredsplanen in cirka 40 000 marockaner i Västsahara i vad som kan betraktas som en ny Grön Marsch. Det gav inte upphov till några starka reaktioner från FN. I juni 1994 rullade återigen busslastar med marockaner in i El Aaiún och Boujdour, där tältstäder hade byggts upp. En tredje Grön Marsch var ett faktum. Därefter har bosättningspolitiken fortsatt och accelererat. Tusentals marockaner har flyttat in i ockuperat område med löfte om skattelättnader, högre lön och subventioner av olika slag.

Idag, 2011, är västsaharierna en minoritet i sitt eget land.

ETT PARTISKT FN

I slutet av december 1991 och strax innan Perez de Cuellar skulle lämna sin post som FN:s generalsekreterare presenterade denne sin sista rapport om Västsahara. I den rapporten lade han fram helt nya kriterier för vem som skulle bli röstberättigad och dessa gynnade tveklöst Marocko. Det blev sista droppen för FN-representanten schweizaren Johannes Manz. Han avgick i protest.

Och Perez de Cuellars fick ett erbjudande om en post i det stora marockanska finansbolaget ONA.

Trots att parterna varit överens om att den spanska rösträkningen från 1974 skulle gälla, tvingades Polisario hela tiden till ständiga eftergifter, eftersom Marocko lyckades få FN att ändra kriterierna för röstberättigande.

Den nye generalsekreteraren Boutros Boutros-Ghali var en gammal vän till kung Hassan sedan tiden som Egyptens utrikesminister. Boutros-Ghali sköt nu i rapport efter

rapport upp övergångsperioden då MINURSO skulle ta kontroll i Västsahara. Han påtalade inte heller Marockos ständiga obstruktion. FN:s passivitet gagnade Marocko, som nu kunde manipulera identifieringsprocessen.

MINURSOs bristande resultat 1991-1997 blev en symbol för FN:s slöseri och ineffektivitet. MINURSOs uppdrag kostade oerhört mycket – och ändå uträttade man ingenting.

”MAROCKO KONTROLLERADE HELA PROCESSEN”

Frank Ruddy, som deltagit i identifieringskommissionens arbete vittnade för den amerikanska kongressen om Marockos sabotage mot fredsplanen och MINURSOs vanskötsel:

– Under min tid i Västsahara bedrev marockanerna fullständig terror mot västсахarierna. Jag har inte sett något liknande sedan apartheidregimens behandling av de svarta i Sydafrika. Ingen västсахarier kan träffa FN-personal utan marockanskt tillstånd. Västсахarierna fruktar dessutom för sina liv.

– Marockanerna kontrollerade hela processen. De bugade FN:s telefoner, öppnade post och sökte igenom FN-personalens rum. Dessutom tvingade de till sig kvitton från de västсахarier som lyckats registrera sig i syfte att förfälska kvittona.

När rapporter om dessa övergrepp nådde FN:s högkvarter i New York, avfärdades de som ”inte seriösa”. Boutros-Ghali hindrade Ruddy från att tala inför FN:s avkoloniseringsutskott.

I slutet av 1995 avstannade identifieringsarbetet. MINURSOs styrkor reducerades till 230 personer. Ett svagt FN hade inte stått emot Marockos sabotage av fredsplanen. Polisario hotade med att återgå till krig. Ett totalt dödläge rådde.

NY GENERALSEKRETERARE VILL RÄDDA FN:S RYKTE?

1997 tillträdde Kofi Annan som ny generalsekreterare för FN. Hans ambition var att undvika ett fiasko i Västsaharafrågan. Han utsåg den amerikanske före detta utrikesministern James Baker till sitt personliga sändebud. Polisario och Marocko möttes vid ett förhandlingsbord i Houston. I november 1997 fastställde FN:s säkerhetsråd en ny detaljerad tidsplan för fredsplanen. Datum för folkomröstningen fastställdes till 7 december 1998. Befolkningen i flyktinglägren började förbereda sig på att återvända.

FOLKOMRÖSTNINGEN UPPSKJUTEN IGEN

Hösten 1998 var identifieringskommissionen klar med sitt arbete. 147 000 personer hade då träffat kommissionen. Den 1 december skulle röstlängden publiceras, men resultatet var känt av parterna dessförinnan.

FN beslutade, efter påtryckningar från Marocko, att ytterligare 65 000 personer från tre ”stammar” i norra

Marocko skulle få genomgå identifieringsprocessen för att fastställa om de var röstberättigade.

Marocko hade ännu inte skrivit under specialavtalet om truppereduktion från 165 000 soldater till 65 000. UNHCR, FN:s flyktingkommissariat hade inget formellt avtal för att kunna arbeta i landet. Oberoende journalister och observatörer släpptes inte in i Västsahara. Polisario anklagade FN och det internationella samfundet för att vara för flata mot Marocko och för att inte försvara Houstonavtalet.

Nu talade man om en möjlig folkomröstning 2000.

Samtidigt avslöjades att Marocko var det land som fick mest EU-bistånd av alla länder. Bland annat det brittiska underhuset protesterade mot det orimliga i att Marocko fick 250 miljoner dollar i bistånd samtidigt som ockupationen av Västsahara kostade Marocko 365 miljoner dollar.

Kofi Annan blir ny generalsekreterare för FN.

RÖSTLÄNGDEN PUBLICERAS

1999 tillkännagav FN att det preliminära antalet röstberättigade var 84.251 av de 140 000 identifierade. Cirka 40% av de röstberättigade bodde i flyktinglägren och 55% i det ockuperade Västsahara.

Marockanerna rasade. En folkomröstning skulle med all sannolikhet innebära självständighet för Västsahara. I princip samtliga som inte hade fått rösträtt överklagade därför.

I januari 2000 var den processen klar. MINURSO publicerade nu den nya listan över röstberättigade: 86 381 personer av cirka 200 000 sökande. Marockos inrikesminister annonserade dagen efter att ”Marocko inte kan acceptera en folkomröstning som inte inkluderar alla medborgare i de södra provinserna”.

Marocko uppmanade nu samtliga som fått avslag att överklaga.

FN PÅ VÄG ATT ÖVERGE FREDSPLANEN?

FN:s generalsekreterare konstaterar att "ett resultat av folkomröstningen som inte accepteras av en av parterna inte är värt något, eftersom det inte finns någon tvingande mekanism i fredsplanen". James Baker får i uppdrag att medla mellan parterna.

Under våren 2000 börjar marockanerna driva en kampanj i Europa för en tredje lösning av konflikten: begränsad autonomi för Västsahara. Man vill lösa konflikten "inom ramen för Marockos territoriella integritet" meddelar den marockanska regimen. Marocko vill alltså legalisera ockupationen av Västsahara.

James Baker kallar parterna till indirekta möten. De ger inga resultat. I rapporten från Kofi Annan i juli introduceras nu för första gången ett alternativ till fredsplanen, en tredje väg.

Ahmed Boukhari i mitten.

POLISARIO VÄDJAR OM STÖD FÖR FREDSPLANEN

Polisario reagerar häftigt. "Det finns inga alternativ till FN:s fredsplan", säger Ahmed Boukhari, Polisarios representant i FN. Han säger också att problemen med alla överklaganden är en teknisk fråga, som naturligtvis går att lösa.

Polisario kräver, att det internationella samfundet ska ta sitt ansvar och försvara fredsplanen och västsahariernas rätt till självbestämmande och självständighet i denna avkoloniseringsfråga. Polisario vill fortsätta med överklagandeprocessen.

Marocko intar nu en ny position. Man föreslår autonomi,

begränsat självstyre, det vill säga "tredjevägenlösningen". Polisario svarar med att man enbart vill förhandla inom ramen för fredsplanen, det vill säga självbestämmande genom folkomröstning.

MAROCKO OCH POLISARIO UPPMANAS LÖSA DÖDLÄGET

FN:s säkerhetsråd uppmanar 2001 parterna Marocko och Polisario att "försöka lösa problemen med genomförandet av fredsplanen". Polisario påpekar, att man nu betraktas som en likvärdig part med Marocko och inte som ett ockuperat land.

Under hela hösten genomförs sittdemonstrationer och andra aktiviteter i det ockuperade Västsahara. Många västсахarier arresteras och döms till långa fängelsestraff.

FN-mandatet förlängs men det framgår nu att Kofi Annan fortfarande pläderar för en "tredjevägenlösning".

– FN har aldrig fått mandat att söka efter en tredje väg. Det ingår inte i den undertecknade fredsplanen. Det tog FN sex månader att organisera folkomröstningen Östtimor, men efter tio år väntar fortfarande västсахarierna på folkomröstningen, påpekar Polisario-representanten Mohamed Beissat.

"RAMAVTALET"

FN:s generalsekreterare ger tydligen inte upp försöken att introducera alternativ till fredsplanen.

I rapporten till säkerhetsrådet i juni 2001, skriven av James Baker, ges nu ett nytt förslag till lösning, det så kallade "ramavtalet", som skulle innebära begränsat självstyre för västсахarierna. Detta förslag är en kopia på det tidigare marockanska förslaget.

Rapporten ger upphov till en storm av protester både i säkerhetsrådet och internationellt.

POLISARIO AVVISAR RAMAVTALET

Under hösten 2001 sker nya demonstrationer inne i det ockuperade och stängda Västsahara. Samtidigt rapporteras att matlagren i flyktinglägren börjar ta slut. WFP (World Food Programme) meddelar redan i maj att man inte kan uppfylla sina utlovade matleveranser. I flyktinglägren finns nu bara en tolkning: Nu används maten som påtryckningsmedel för att förmå västсахarierna att gå med på autonomiförslaget.

USA, FRANKRIKE OCH STORBRIANNIEN

USA med stöd av Frankrike och Storbritannien, agerar intensivt för att förslag två, det ursprungligen marockanska förslaget, ska genomföras.

BAKER II-FÖRSLAGET

Då presenterar James Baker ett nytt förslag till lösning,

Baker II. Det är likt det tidigare autonomialternativet men innehåller några förändringar.

Befolkningen ska välja mellan självständighet, integration med Marocko eller begränsat självstyre, "autonomi".

Tre gånger har FN:s generalsekreterare Kofi Annan och hans sändebud James Baker försökt genomdriva ett förslag som i verkligheten skulle kunna innebära att Västsahara blir en marockansk provins. Tre gånger har säkerhetsrådet stoppat försöken.

Den före brittiske FN-diplomaten Murrack Goulding hävdar i sin bok Peacemonger att James Bakers uppdrag redan från början var att förhandla fram en lösning som skulle betyda begränsat självstyre för Västsahara innanför Marockos gränser. Om det är sant, skulle det innebära att västsaharierna förråddes av FN och USA redan 1997, när Houston-avtalet undertecknades som en rökridå.

POLISARIO ACCEPTERAR, MAROCKO FÖRKASTAR

Det ändlösa väntandet tar plötsligt en helt ny vändning. Den 10 juli 2003 annonserar Polisario överraskande att man i princip godtar den nya Bakerplanen. Marocko förkastar, underligt nog, kategoriskt planen.

ETT PASSIVT FN

I juni 2004 avgår plötsligt FN-sändebudet James Baker. Hans arbetsuppgifter övertas av FN:s särskilda representant för Västsahara Alvaro de Soto. Sedan dess har ytterligare två sändebud avlöst varandra. FN:s säkerhetsråd har förlängt MINURSO-mandatet med ett år i taget och uppmanat Marocko och Polisario att förhandla under FN:s ledning. Marocko har sedan 2004 öppet deklarerat att man aldrig kommer att gå med på ett självständigt Västsahara. Dessa indirekta och förberedande samtal har aldrig lett till något, eftersom ockupanten Marocko och den ockuperade staten har helt olika agendor.

– Det nödvändiga nu är inte att återuppta förhandlingar utan att genomföra de undertecknade avtalen, sa Polisarios representant i FN Ahmed Boukhari 2007.

"United Nothing" kallar västsaharier i ockuperat område sarkastiskt FN:s insatser. I MINURSO:s mandat ingår inte ens att övervaka och rapportera om brott mot de mänskliga rättigheterna. Så sent som våren 2011 stoppade Frankrike med sin vetorätt ett sådant krav från andra länder i FN:s säkerhetsråd.

Diskutera: Hur kan FN:s roll i Västsaharakonflikten förklaras?

Råvarorna och stölden

Västsahara har beskrivits som en skattkammare. Här finns inte bara mycket rika fiskebankar, stora fosfatfyndigheter och troligtvis olja utan också järn, koppar, uran och ett flertal metaller.

Fosfaten började brytas redan under den spanska kolonialtiden. Spanska fiskebåtar hade fiskat sedan århundraden.

Marocko har stora fyndigheter av fosfat, som är en ändlig och strategisk naturresurs, eftersom den framför allt används för att framställa konstgödsel till jordbruket.

Sedan ockupationen 1975 fick Marocko kontroll över de enorma fosfatfyndigheterna i Bou Craa. Till idag exporterar Marocko denna fosfat som sin egen.

När Spanien "lämnade över" Västsahara till Marocko i ett hemligt och illegalt avtal försäkrade man sig om att få behålla delar av fosfatvinsten samt fiskerättigheter utanför Västsaharas kust.

ÄR DET OLJA DET HANDLAR OM?

Hösten 2001 slöt plötsligt det franska oljebolaget TotalFinaElf och det amerikanska oljebolaget Kerr McGee avtal med den marockanska staten om oljeprospektering utanför Västsaharas kust. Polisario protesterade direkt inför FN mot att ockupationsmakten Marocko skrev kontrakt rörande Västsaharas naturresurser. De internationella proteststormarna var kraftfulla. Frågan hänsköts till FN, vars rättschef, svensken Hans Corell, i januari 2002 i ett utlåtande konstaterade att utvinning inte kan ske utan befolkningens godkännande och i dess intresse. FN konstaterade också att Marocko inte har administrativ rätt till Västsahara. Det betydde dock att det i detta avtal var tillåtet att leta efter olja men inte att ta upp den.

Polisarios representant i FN, Ahmed Boukhari, kommenterade att det var som "att tillåta en tjuv att gå in i en villa och leta efter smycken men inte att få stjäla dem". I stort sett var dock Polisario nöjda med utslaget.

NORSKA PROTESTSTORMAR

Det visade sig att det var ett norskt företag, TGS-Nopec, som skulle genomföra de seismiska undersökningarna utanför Västsaharas kust. Den norska Stöttekomiteen för Vest-Sahara lyckades mobilisera så många protester mot företaget att de beslutade att enbart fullfölja den första fasen av undersökningarna. Då hade bland andra den norska försäkringskassan sålt sina aktier i företaget och Norges största

försäkringsbolag, Storebrand, var på väg att göra detsamma. Även i Stortinget diskuterades den norska inblandningen.

Betydande oljeförekomster finns troligen både till lands och till sjöss på västsahariskt territorium.

AMERIKANSKA OCH FRANSKA OLJEINTRESSEN

Samtidigt som USA och Frankrike i FN:s säkerhetsråd politiskt blev ivriga förespråkare för ett västsahariskt självstyre innanför Marockos gränser slöt alltså oljebolag från de båda länderna avtal med Marocko om oljeletning.

2003 meddelade de amerikanska och franska oljebolagen att de förberedde för nya undersökningar av havsbotten längs Västsaharas kust. Den norska Stöttekomiteen för Vest-Sahara skickade då brev till 51 seismiska företag med uppmaning att dessa inte skulle sluta kontrakt med oljebolagen när det gällde Västsaharas naturresurser.

I Alger hölls 2003 ett internationellt möte om exploateringen av Västsaharas naturresurser. Det internationella samfundet uppmanades att agera för att all exploatering och utforskning av Västsaharas naturtillgångar, såsom olja, fosfat och fisk, omedelbart upphör.

Ett internationellt nätverk WSRW (Western Sahara Resource Watch) bildas med uppgift att sprida information om den olagliga exploateringen av Västsaharas råvaror.

2004 drog sig det franska oljebolaget TotalFinaElf ur oljeletningen. Den norska statliga oljefonden sålde sina aktier i amerikanska Kerr McGee. Detsamma gjorde senare den svenska Sjunde AP-fonden, Handelsbanken, Öhman-fonder och Alecta. Första AP-fonden behöll dock sina aktier. Kerr McGee drog sig ur oljeletningen i de västsahariska vattnen 2006.

2011 är det det irländska oljebolaget San Leon och brittiska Longreach samt den amerikanska Kosmos Energy som har oljeletningskontrakt med Marocko.

EU:S ILLEGALA FISKEAVTAL MED MAROCKO

Fiskerättigheter var också något som Spanien försäkrade sig om vid inträdet i EU.

2006 tecknades ett fiskeavtal mellan EU och Marocko där de västsahariska vattnen inte var uteslutna. Därför skrev Sverige, som tyvärr enda land, inte under avtalet.

2011 gick avtalet ut och skulle avslutas eller omförhandlas. Debattens vågor i framför allt EU-parlamentet gick höga under hösten 2010. Vid en omröstning i EU-kommissionen i februari 2011 röstade Sverige, Danmark och Stor-

britannien mot en förlängning medan Finland och Tyskland la ned sina röster. Det räckte inte för att stoppa fiskeavtalet, men resulterade i att det förlängdes med ett år till februari 2012. Då ska ett nytt beslut fattas.

Det internationella nätverket Fish Elsewhere har sedan 2006 bedrivit en intensiv informationskampanj runt EU:s fiskeavtal. Många av de svenska EU-parlamentarikerna har varit aktiva i att försöka stoppa avtalet, som enligt parlamentets egna jurister bryter mot internationell lag och folkrätt.

Enligt FN:s dåvarande rättschef Hans Corell ska utnyttjande av råvaror i ett ockuperat land enbart kunna ske om befolkningen går med på det och om det kommer dem till gagn. Polisario som är västsahariernas representant har inte ens fått frågan och skulle naturligtvis inte vilja se sig bestulna på sina råvaror. Fiskeindustrin i Västsahara ägs av marockaner och det är nästan uteslutande marockaner som arbetar där.

TOMATER, FISK OCH TURISTER

Marocko planerar storsatsningar i Dakhla-området skriver Oxford Business i sin rapport om Marocko 2011. Att området är ockuperat nämns inte. Dakhlas hamn som tar hand om 200 000 ton fisk per år är redan för liten och ska byggas ut.

60 000 ton jordbruksprodukter exporteras årligen från de enorma växthusen i detta ökenområde. Det mesta är tomater från det marockansk-franska bolaget Azura som ägs av Groupe Tazi, ett marockanskt bolag. Cirka 6 000 personer arbetar här och få av dem är västsaharier.

Nu vill man expandera sin exportmarknad i Europa.

***Diskutera:
Vilken roll spelar rå-
varorna i Västsahara i
konflikten?***

Några viktiga årtal

1884

Berlinkonferensen. De europeiska västmakterna delar upp Afrika mellan sig. Västsahara tilldelas Spanien.

1947

En spansk geolog upptäcker fosfatfyndigheterna.

1956

Marocko blir självständigt och behåller starka band med Frankrike.

1960

FN antar Avkoloniseringsdeklarationen.

1960

Algeriet blir självständigt efter en lång och blodig befrielsekamp.

1966

FN fastställer västsahariernas rätt till självbestämmande och självständighet enligt avkoloniseringsdeklarationen och uppmanar Spanien att lämna Västsahara.

1973

Polisario Front bildas.

Okt 1975

Internationella Domstolen i Haag avvisar Marockos och Mauretaniens krav på Västsahara.

Nov 1975

Gröna Marschen inleds. Marockanska och mauretanska styrkor invaderar Västsahara. Västsaharier flyr först österut, senare in i Algeriet.

Nov 1975

Den hemliga "Trepartsöverenskommelsen" i Madrid.

Feb 1976

Spanien lämnar officiellt Västsahara.

Feb 1976

Polisario utropar den nya republiken SADR (Västsahariska Demokratiska Arabrepubliken)

1976

Krig mellan Polisarios väpnade gren och Marockos/Mauretaniens arméer.

1979

Mauretarien sluter fred.

1988

Marocko och Polisario accepterar OAU/FN:s fredsplan.

Sep 1991

Eldupphör mellan Marocko och Polisario. FN-styrkan MINURSO på plats.

1991

Marockanska bosättare strömmar in i Västsahara i strid med fredsplanen.

Dec 1991

FN:s generalsekreterare Perez de Cuellar presenterar nya kriterier för röstberättigande. FN:s representant Johannes Manz avgår i protest.

1995

Frank Ruddy, MINURSO-tjänsteman, rapporterar om att MINURSO har förvandlats till ett instrument för marockanerna.

1995

Marocko obstruerar identifieringsprocessen. Folkomröstningen skjuts ständigt upp av FN:s säkerhetsråd.

2000

Marocko lobbar för en "tredje lösning", begränsad autonomi för Västsahara.

2001

Ett franskt och ett amerikanskt oljebolag sluter avtal med Marocko om oljeprospektering utanför Västsaharas kust.

2002

FN:s rättschef Hans Corell meddelar att oljeutvinning inte får ske på västsahariskt territorium utan befolkningens godkännande och i dess intresse.

2004

Marocko vägrar definitivt att gå med på självständighet för Västsahara

2006

Nytt fiskeavtal mellan EU och Marocko. Sverige röstar som enda land nej, eftersom de västsahariska vattnen inte är uteslutna

2009

Människorättsaktivisten Brahim Dahane tilldelas Anger-priset av den svenska regeringen för sitt arbete.

2010

Uppdrag granskning avslöjar i två tv-program hur västsaharisk prima fisk mals ned till fiskolja och säljs av marockanska bolag till norska företag som förvandlar oljan till Omega3-tabletter.

2011

Fiskeavtalet mellan EU och Marocko löper ut och förlängs ett år.

2011

Ett nytt försök att få FN:s säkerhetsråd att utvidga MINURSO:s mandat till att också gälla övervakning av brott mot mänskliga rättigheter misslyckas. Frankrike stoppar.

2011

Brahim Dahane frigges.

Del 2: Det ockuperade Västsahara

Marocko kontrollerar nästan två tredjedelar av Västsahara. All aktivitet för självständighet är förbjuden. Det är förbjudet att ifrågasätta Marockos rätt till Västsahara. Samtidigt finns FN-styrkan MINURSO, visserligen i förminskad styrka, på plats med mandatet att genomföra en folkomröstning om Västsaharas självständighet. MINURSO betyder ju just "United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara".

Hur många som bor de ockuperade delarna av Västsahara idag är svårt att veta, men de marockanska bosättarna blir ständigt fler och fler. Fattiga marockaner lockas av skattefrihet och högre löner. Västsaharierna är nu en förkrossande minoritet som diskrimineras på många sätt. Arbetslösheten och bostadslösheten är stor bland dem. Hot, förföljelse, övergrepp och tortyr fortsätter. Människorättsaktivister är ständigt bevakade.

Det är uppenbart att Marocko har gjort allt för att bita sig fast i området. Många vägar är nya och i Dakhla har en av Afrikas största fiskehamnar anlagts. Huvudstaden El Aaiúnns fiskehamn är också stor och modern med fiskefabriker i mängder.

El Aaiún är idag en modern stad med cirka 100 000 invånare enligt vissa källor.

Trots att FN-styrkan MINURSO varit närvarande sedan 1991 är det den marockanska regimen som har den totala kontrollen över landet.

Inga oberoende observatörer eller journalister släpps i princip in i området. 2002 avvisades 15 spanska politiker från El Aaiún, dit de anlät för att tala med FN-personal och oberoende organisationer. Ett flertal oberoende journalister som lyckats ta sig in har utvisats. En TT-journalist greps, framtogs dokument, anklagades för uppvisning och för att ha kontakter med Al Khaida 2007 och utvisades.

Den svenske riksdagsledamoten Jonas Sjöstedt försökte ta sig in i den ockuperade delen av Västsahara i november 2010 för att med egna ögon se vad som hänt i samband med stormningen av Gdeim Izik, men han släpptes inte in. Detta föranledde ingen som helst reaktion från den svenska regeringen.

Något halvår senare lättade marockanerna på trycket och de två riksdagsledamöterna Bodil Ceballos och Peter Eriksson från Miljöpartiet släpptes in. De var dock ständigt bevakade av marockansk polis, som följde dem hack i häl.

"DE FÖRSVUNNA"

Sedan 1975 har cirka 1000 civila västsaaharier försvunnit och cirka 500 av dem är fortfarande försvunna. Män, kvinnor och barn har gripits av marockansk polis och sedan försvunnit. Många arresterades för att de antogs förespråka ett fritt Västsahara. Några greps när de försökte fly från det ockuperade Västsahara till Polisarios flyktingläger i Algeriet. Andra togs för att deras släktingar var aktiva Polisariosympatisörer.

Sommaren 1991 i samband med att de överlevande från Tazmamart-fängelset släpptes, frigav Marocko cirka 300 av "de försvunna" västsaaharierna Under alla år hade den marockanska regimen förnekat existensen av dem. Västsaaharierna släpptes i det ockuperade Västsahara. De har sedan dess varken fått adekvat kompensation, arbete eller sjukvård. De är förbjudna att tala med utlänningar och de får inte lämna sin hemort. Några av dem har dött, flera har fängslats igen och några har lyckats fly till Polisarios flyktingläger. Men flera av dem fortsätter, trots allt de fått utstå under omänskliga förhållanden i fängelsehålor, att försöka få ut information om vad som händer i Västsahara.

Många av dessa personer satt fängslade i de två hemliga fängelserna Khalat M'Gouna nära Quarzazate i den pittoreska "Rosornas dal" samt Agdz i sydöstra Marocko under 70- och 80-talet.

Så här berättar Mamia som "frigavs" 1991:

– Jag var 14 år när jag greps tillsammans med min syster och mina föräldrar några månader efter den marockanska ockupationen 1976. Tre av mina bröder fanns i flyktinglägren och var aktiva i Polisario. I 16 år satt jag i fängelserna Agdz och Khalat M'Ghouna. Det första året dog 28 västsaaharier. Vi torterades, fick nästan ingen mat och det var kallt. Min mamma dog efter ett år, min pappa efter sju år. När min syster och jag "släpptes" efter de 16 åren kom vi till ett nytt fängelse, det ockuperade Västsahara. Min syster och jag lyckades fly i en båt till Kanarieröarna 1999.

Enligt Polisario är fortfarande 526 civila västsaaharier "försvunna".

De "försvunna" har aldrig fått reda på varför de fängslades och de har aldrig ställts inför rätta. De har inte heller fått någon upprättelse. Ingen marockan har heller åtalats.

2001 inrättades en speciell kommitté, IER (Instansen för rättvisa och försoning) i Marocko för att reda ut vad som hände under de så kallade "blyåren" under kung Hassan, då mängder av oppositionella marockaner samt civila västsaaharier fängslades, torterades och i många fall dödades. Kompensation har utbetalats till en del. När det gäller västsaaharierna har endast en blygsam penningssumma delats ut till några och någon upprättelse har de alltså aldrig fått.

FÖRFÖLJELSER HAR FORTSATT HELA TIDEN

Trots FN-styrkan MINURSOs närvaro i det ockuperade

Västsahara sedan 1991 har alltså förtrycket och förföljelserna mot den västsahariska befolkningen kunnat fortsätta.

I juni 1995 dömdes till exempel den marockanska militärdomstolen åtta västsahariska ungdomar till mellan 15 och 20 års fängelse. De dömdes för att ha hotat "Marockos yttre säkerhet" genom att dela ut flygblad med krav på ett självständigt Västsahara. Därmed hade de ifrågasatt Marockos gränser.

För att kväsa ett eventuellt ungdomligt uppror under 80-talet tvångsflyttades cirka 10 000 västsahariska ungdomar till Marocko för att "marockaniseras". Försöket föll dock inte väl ut för marockanerna.

När kung Hassan II dog 1999 efterträddes han av sonen Mohammed VI.

PROTESTER FRÅN AMNESTY

Marocko har brännmärkts av Amnesty International och Human Rights Watch för brott mot de mänskliga rättigheterna i både Västsahara och Marocko i en mängd rapporter.

Hundratals västsaharier har gripits av marockansk säkerhetspolis så länge som FN funnits på plats. De har gripits för att de varit för ett fritt Västsahara. Många har hållits fängslade isolerade i hemlighet i veckor och månader utan att deras anhöriga har informerats. Under tiden har de torterats och misshandlats. "MINURSO försvarar inte ens de mest elementära rättigheter", skriver Amnesty International i en rapport redan 1996.

I slutet av 90-talet accelererade protesterna. I en rapport 1999 konstaterade Amnesty International att 70 västsaharier dött i hemliga fångelser mellan åren 1975 och 1991.

Dessutom är cirka 450 personer fortfarande försvunna, påpekade Amnesty.

DEN FÖRSTA VÄSTSAHARISKA "INTIFADAN"

1999 dog kung Hassan II plötsligt. Han efterträddes av sonen Mohammed VI. Några månader senare demonstrerade 40 västsahariska studenter utanför den regionala administrationsbyggnaden i huvudstaden El Aaiún. De protesterade bland annat mot att löften om arbete inte infriades. Efter fyra dagars demonstration startade de en hungerstrejk, som fick stöd av friställda gruvarbetare från fosfatgruvan Bou Craa. Då ingrep den marockanska polisen med stor brutalitet. En västsaharier dödades och ett 40-tal skadades. Flera västsaharier arresterades. Nya protester mot polisvåldet ägde rum i El Aaiún. Marockansk polis och militär, marockanska bosättare och västsaharier drabbade samman. Cirka 100 västsaharier arresterades och lika många misshandlades av polisen. 30 västsahariska hem brändes ner.

Samtidigt pågick demonstrationer i Smara samt Tan-Tan och Goulemine i södra Marocko. Den marockanska regimen stängde gränserna och proklamerade undantagstillstånd.

En månad senare blev El Aaiún åter skådeplatsen för sammandrabbningar mellan demonstrerande västsaharier, som brände marockanska flaggor och den marockanska ockupationsmakten. Demonstranterna krävde bland annat ett slut på polisbrutaliteten. Cirka hundra arresterades och många skadades. Av de arresterade dömdes en person till 25 års fängelse och tjugofem personer till 15 års fängelse för "deltagande i upplopp".

I oktober tvångsinskrevs 100 västsahariska ungdomar i den marockanska armén och transporterades till Agadir.

MINURSO TEG

Under våren 2000 ägde nya demonstrationer rum i El Aaiún och Smara. Västsaharierna krävde att de politiska fångarna skulle frigges. Utegångsförbud proklamerades i de västsahariska städerna. Fem demonstranter dömdes till mellan fem och tio års fängelse för "förräderi" och "upplopp".

Polisarios ledning, som i brev till FN:s säkerhetsråd hade fördömt förtrycket och brotten mot de mänskliga rättigheterna i Västsahara, uttryckte sin förvåning över att MINURSO vidmakthöll sin vanliga tystnad.

MINURSO är den enda av FN:s fredsbevarande styrkor som inte har mandat att rapportera och övervaka brott mot de mänskliga rättigheterna. När frågan åter dök upp på säkerhetsrådets bord 2011 kunde Frankrike med sin vetorätt som vanligt stoppa förslaget.

MOHAMED DADDACH

I augusti 2001 startade den europeiska människorättsgrup-

Västsaharas äldste politiska fånge Mohamed Daddach satt fängslad i 25 år för sitt stöd till Polisario. Han frigavs efter en kampanj startad av den europeiska människorättsgruppen BRDHSO 2001.

pen BRDHSO en internationell kampanj för att Västsaharas äldste politiska fånge Mohamed Daddach omedelbart skulle frigges. Han hade då suttit fängslad i 25 år, varav 14 år som dödsdömd för sitt stöd för Polisario. Samtidigt startade västsahariska fångar hungerstrejker i flera fängelser. I november släpptes Daddach och 55 andra fångar. Efter frigivandet bedrev den marockanska säkerhetstjänsten klappjakt på de västsaharier som hade organiserat firandet av att Daddach släpptes och fängelserna fylldes åter med politiska fångar. Flera förföljda ungdomar lyckades fly till flyktinglägren eller Kanarieöarna.

Samtidigt startade åter hungerstrejker i det ökända "Svarta Fängelset" i El Aaiún mot olidliga förhållande och för att de politiska fångarna skulle frigges. Den västsahariska presidenten krävde vid flera tillfällen att FN:s säkerhetsråd skulle agera mot den marockanska regeringen.

I november ett år senare tilldelades Daddach det norska människorättspriset Raftopriset, ett pris som han mot alla odds själv kunde komma och hämta i Bergen.

ALI SALEM TAMEK

Den marockanska människorättsorganisationen Forum Verité et Justices avdelning i Västsahara bestod i början

av 2000-talet av västsaharier. Flera av dessa medlemmar förföljdes och trakasserades under hela 2002 av marockansk säkerhetstjänst. Flera ledare arresterades och torterades. Bland dem fanns Ali Salem Tamek, som anklagades för att tillhöra "ett spionnät för Polisario" och dömdes till två års fängelse och höga böter.

Samma år utsågs Tamek till Amnesty Internationals samvetsfånge. I juni 2003 beslutade en marockansk domstol att den västsahariska grenen av organisationen Forum Verité et Justice skulle upplösas med anklagelsen att organisationen "utfört illegala separatistaktioner".

I januari 2004 och efter internationella protester frigavs Tamek tillsammans med 33 andra fångar.

PROTESTER FRÅN EU-PARLAMENTET

2003 dömdes tre västsaharier till tio års fängelse med hjälp av den nya marockanska antiterroristlagen. De anklagades bland annat för att ha bränt ner en polisstation, men hävdade själva att de förföljdes för att de förespråkade självbestämmande för västsaharierna.

Mohammed Daddach och 12 andra västsaharier framtogs biljetter, pass, videofilmer etc på Casablancas flygplats, när de var på väg till Genève för att delta i en konferens i sam-

Bild från det ökända "Svarta fängelset" i El Aaiún.

band med Kommissionen för mänskliga rättigheters årliga möte. De marockanska myndigheternas agerande ledde till protester från bland annat EU-parlamentet.

2003 flydde 11 ungdomar till flyktinglägren från ockuperat område. På hösten tvångsförflyttade de marockanska myndigheterna cirka 80 västahariska lärare och människorättsaktivister från det ockuperade Västsahara till marockanska städer.

– Antalet tortyrfall har ökat markant de senaste två åren, skrev Amnesty International efter en undersökningsresa i Marocko och Västsahara 2003. Släktingar till "försvunna" och människorättsaktivister förföljs och hotas av de marockanska myndigheterna. Fredliga åsiktsyttringar samt kontakter med utländska människorättsorganisationer betraktas som olagligt. Monarkin och Västsaharas status är tabubelagda ämnen, konstaterade man vidare.

JOURNALISTER UTVISAS

I januari 2004 utvisas två franska journalister ur Västsahara. De grips i en vägspärr och förhörs av säkerhetstjänsten. De är på väg till Västsahara för att rapportera om levnadsförhållandena under den marockanska ockupationen.

Tre månader senare och efter enbart en dags vistelse i El Aaiún utvisas en norsk frilansjournalist. Han förhörs av marockansk säkerhetspolis, som är väl insatt i hans artiklar och engagemang i Norge för Västsahara.

I juni utvisas ytterligare två norska journalister från Stavanger Aftenblad. Samma dag som de har stämt möte med en person i Rabat för att diskutera Västsaharafrågan grips de och utvisas.

INTIFADAN 2005

I maj 2005, 30 år efter den marockanska invasionens början

bryter stora protester ut när en västaharier ska förflyttas från ett fängelse. Protesterna sprider sig och fortsätter. Västaharier går ut på gatorna och visar sitt missnöje med ockupationsmakten. Svaret blir brutalt. Militär och specialstyrkor kallas in, undantagstillstånd proklameras och en klappjakt på västahariska ledare för missnöjet startar. Hundratals västaharier grips, torteras och fängslas. Svarta fängelset i El Aaiún är överfullt. Fångarna tvingas sova på toaletter för att få plats. Bilder från fängelset sprids.

Den marockanska ockupationsmaktens strategi är uppenbarligen att gripa och döma ledarfigurer. Men det räcker inte. Protesterna bara fortsätter. Och via Internet sprids bilderna av fredliga västaharier som angrips av marockansk militär och polis.

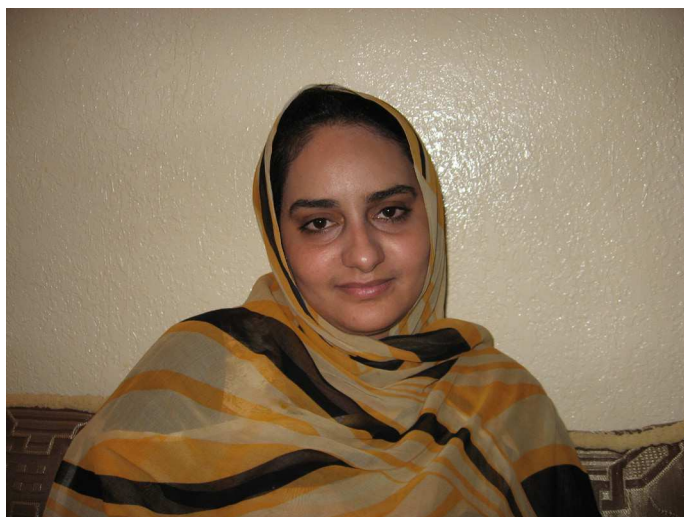
DE 15 FÖRSVUNNA UNGDOMARNA

I december 2005 försöker 15 unga män fly med båt till Kanarieöarna för att med bilder och dokument visa för världspressen vad som händer inne i det ockuperade Västsahara.

Men ungdomarna kommer aldrig fram. Enligt vittnen ska de ha gripits av marockansk säkerhetspolis redan på stranden utanför El Aaiún. Några ungdomar ska ha dödats men resten ska hållas fängslade någonstans i hemlighet, tror deras anhöriga som bildar en aktionsgrupp.

De marockanska myndigheterna har försökt att köpa deras tystnad och påstår att ungdomarna har drunknat, utan att kunna visa upp några som helst bevis.

– De marockanska myndigheterna varken erkänner eller förnekar för oss att de har tagit de 15 ungdomarna. De säger att frågan är under utredning. Men till utländska journalister säger de något annat, berättar Nhabouha, syster till två av de försvunna ungdomarna i en intervju 2010.

Nhabouha, syster till två av de försvunna ungdomarna som försökt fly med båt till Kanarieöarna för att visa världspressen vad som händer i det ockuperade Västsahara.

Del 2: Det ockuperade Västsahara

Flera av Västsaharianerna som deltog i Gdeim Izik sitter fortfarande fängslade.

GDEIM IZIK

I oktober 2010 bygger västsaharier upp ett protesttältläger utanför huvudstaden El Aaiún. Man kräver arbete, bostäder och att inte bli behandlade som andra klassens invånare längre. En kommitté förhandlar med de marockanska myndigheterna. Men en månad senare i gryningen slår militär och säkerhetsstyrkor till. Protestlägret omringas, tält sätts i brand, hundratals västsaharier misshandlas, grips och förs bort. Människor flyr mot El Aaiún, där polisen under flera veckor bedriver klappjakt på ledare och aktivister från lägret.

Amnesty International skriver i sin rapport "Rights trampled. Protests, violence and repression in Western Sahara" i december 2010 att cirka 200 västsaharier greps och att samtliga som Amnesty-representanter träffade uppgav att de ha blivit misshandlade. De flesta hade flera veckor senare synliga skador.

Fortfarande hösten 2011 sitter västsaharier fängslade efter Gdeim Izikhändelserna.

MOTSTÅNDET FORTSÄTTER

Sommaren och hösten 2011 intensifieras förföljelser av västsaharier. Mobbar av marockanska bosättare deltar också på flera orter i den ockuperade delen av Västsahara.

*Diskutera:
Varför är det så tyst om
Västsaharakonflikten i
den allmänna debatten?*

Del 3: Flyktinglägren

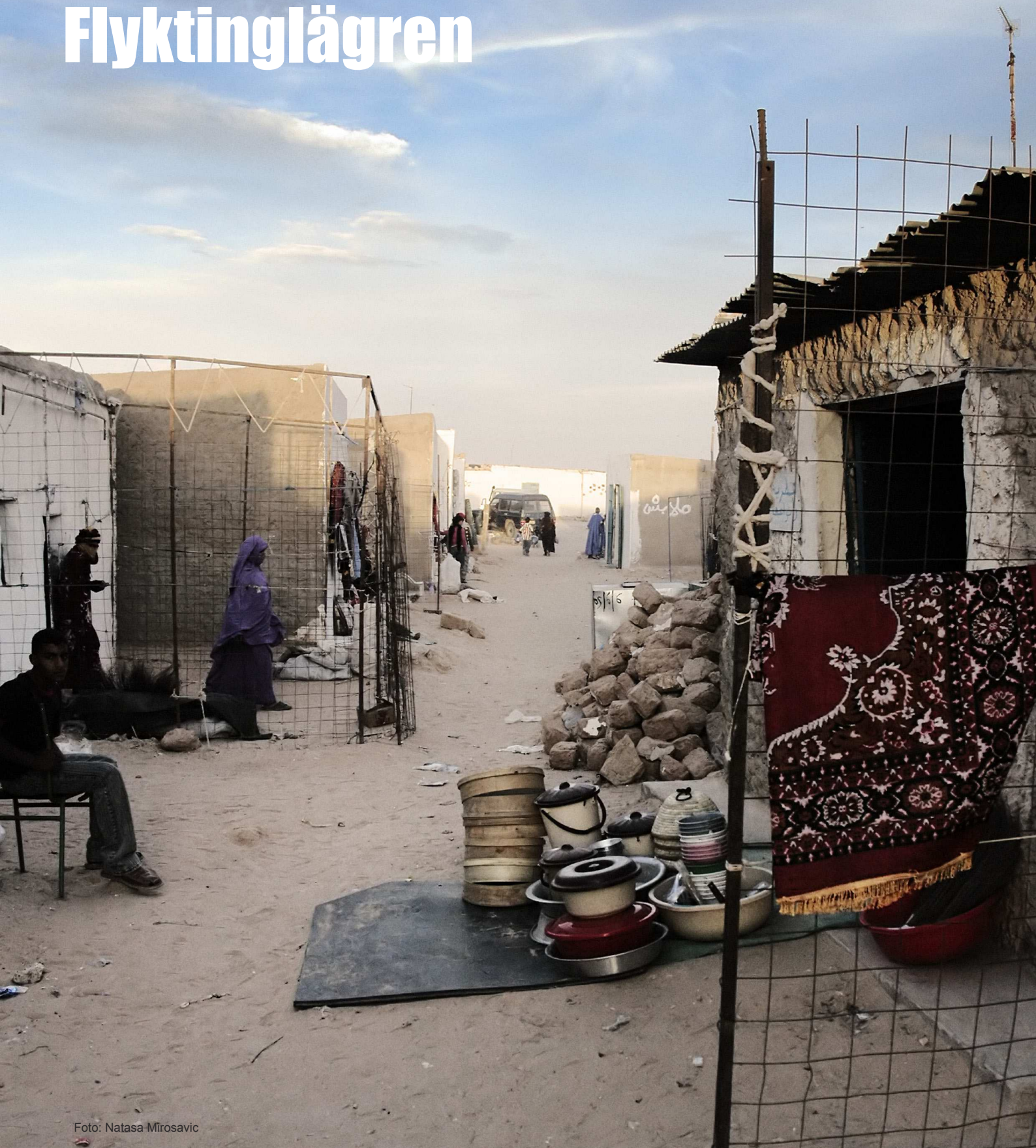

Foto: Natasa Mirošević

VÄLORGANISERADE WILAYOR

I flyktinglägren i närheten av den algeriska staden Tindouf nära den västсахariska gränsen bor idag cirka 165 000 personer. Den här delen av Sahara har aldrig tidigare varit bebodd. Det finns inga vattendrag i dagen. Vatten forslas i tankbilar eller pipelines. Sommartemperaturerna kan nå över +50° och vintertid kan det på natten bli minusgrader. Självförsörjning är otänkbart under dessa förhållanden och västсахarierna har varit totalt beroende av internationell humanitär hjälp. Trots dessa svårigheter har västсахarierna administrerat sina läger på ett föredömligt sätt.

Lägren är indelade i fyra separata enheter (wilayor) som i sin tur är indelade i byar (dairor). I varje tält bor en familj. Familjerna har dessutom ett murat hus av soltorkat tegel.

Khadiya Hamdi tillsammans med Dr. Valentine Moghadam från Iran. Bilden är tagen på den internationella kvinnokonferensen i Barcelona.

UTHÅLLIGA KVINNOR

På grund av att de flesta män deltog i kriget tvingades kvinnorna redan från början ta ett stort ansvar i flyktinglägren. Befolkningen där bestod mest av äldre, kvinnor och barn. Förutom kampen för att överhuvudtaget överleva i en steril öken blev kvinnornas uppgift att förbereda uppbyggandet av en ny nation, att bygga upp infrastrukturer, att organisera och utveckla utbildning och hälsovård – praktiskt taget utan resurser. Kvinnorna hade dessutom ofta många barn. Att föda och uppfostra dessa barn utan närvarande fäder i ett

flyktingläger var ytterligare en svår uppgift.

– Vi är ett nomadfolk, afrikaner och muslimer. Vi kämpade mot analfabetism och okunnighet. Allt var nytt för oss, berättade Khadiya Hamdi på en internationell kvinnokonferens i Barcelona i februari 1998.

Det västсахariska kvinnoförbundet NUSW (National Union of Saharawi Women) har kontakt med kvinnoförbund världen runt.

De västсахariska kvinnorna hade i det ursprungliga nomadsamhället en relativt självständig roll. Många män var kamelkaravanförare genom öknen och därmed borta långa perioder. Kvinnorna tog därför hand om kameler och getter, familjen och hushållet. De västсахariska kvinnorna har heller aldrig varit beslöjade. Under den spanska kolonialtiden förändrades dock kvinnornas situation. Sedan vapenvilan 1991 mellan Marocko och Polisario har också situationen förändrats.

Kvinnorna är idag bättre utbildade än i många andra arabländer.

UNDERNÄRING ÖKAR

Västсахariska Röda Halvmånen sköter via distributionskommittéer utdelningen av mat och kläder till familjerna. Alla familjer får en matranson varje månad och ett klädpaket två gånger om året – om det finns tillgång.

Maten består mest av bönor, linser, mjöl, ris och socker och kommer främst som bistånd via WFP (World Food Programme), UNHCR (FN:s flyktingkommissariat), EU:s biståndsorgan ECHO och olika enskilda organisationer.

Matpaket från WFP är egentligen tänkta som ett kortvarigt stöd under en katastrofperiod. För västсахarierna kan den perioden nu räknas i decennier. Kritiken mot den ensidiga kosten har därför varit kraftig.

Ransonerna är knappa och många flyktingar lider av undernäring på grund av den C-vitaminfattiga kosten, men det råder ingen svält.

Näringsbristen är utbredd bland flyktingarna på grund av nästintill total brist på exempelvis färska grönsaker.

Sedan 1999 har norska Ingrid Barikmo studerat hälsotillståndet bland barn och kvinnor.

– Under de senaste åren har jag sett att undernäring, anemi och struma har ökat, berättade hon vid ett seminarium i Stockholm 2010.

2006 skar FN-organen UNHCR och WFP:s nedbiståndet kraftigt. Istället för att som tidigare beräknas till 160 000 flykting ska den nu räcka till de 120 000 ”mest sårbara” flyktingarna.

Till råga på allt har stora problem uppstått, då en rad länder inte betalat in de avgifter de utlovat som bistånd. Det

En av organisationerna som finns på plats i Västsahara.

har i sin tur lett till försenade eller uteblivna transporter av mat. Många flyktingar i lägren har tolkat detta som ett sätt från omvärlden att tvinga de västsahariska flyktingarna och Polisario att godta de alltmer urvattnade politiska förslagen att lösa Västsaharakonflikten.

Algeriet har däremot stött flyktingarna på olika sätt sedan de anlände 1975.

UTBILDNING OCH VÅRD TILL ALLA

Alla barn går minst 6 år i skolan. Flera går om för att klara slutexamen och en del kan fortsätta sina studier i lägren. För vidare studier måste dock de flesta ungdomar skickas utomlands. Västsaharierna är alltså helt beroende av stipendier från andra länder. Hittills har många ungdomar fått gymnasie- och universitetsutbildning i Algeriet, Spanien

och på Kuba.

Ett problem är att de ungdomar, som efter utbildning utomlands återkommer till flyktinglägren har svårt att hitta passande sysselsättning, vilket ofta leder till frustration.

Från utbildningsministeriets sida har man varit mån om att, när det är som hetast på sommaren, så många barn som möjligt ska få chansen att komma utomlands några veckor. Flera organisationer runt om i Europa bjuder in barn. Flera tusen barn reser varje sommar till bland annat Spanien. De senaste åren har dessa grupper förvandlats till att enskilda familjer tar hand om ett barn under en längre tid. Detta har lett till en viss ojämlikhet bland familjerna. En del barn återvänder överlastade med presenter.

Varje wilaya har skolor. Det finns dessutom två internatskolor i lägren; 9 juniskolan för åldrarna 8-12 år och 12

Del 3: Flyktinglägren

oktoberskolan för 12-15-åringar. Vardera skola har cirka 2000 elever. 9 juniskolan har dessutom en särskild avdelning för fysiskt handikappade barn.

Trots bristande resurser håller ändå utbildningen i flyktinglägren en relativt hög nivå.

Redan 1978 byggde Polisario 27 februariskolan för kvinnor. Man ansåg att ett av de viktigaste målen var att utbilda kvinnorna.

År 1976, när flyktingarna anlände till lägren, beräknas analfabetismen ha varit cirka 90 procent. Idag är det kanske bara 10 procent av befolkningen som inte kan läsa och skriva.

Det finns ett uppbyggt sjukvårdssystem i lägren med ett nationellt sjukhus och enklare kliniker i varje wilaya. Här är dock brist på mediciner och sjukvårdsartiklar ett stort problem. Bristen på kontinuitet i hjälpen från utlandet har gjort vårdarbetet svårt. För att råda bot på detta gör utländska läkare numera via solidaritetsorganisationer tillfälliga hälsokontroller och vårdinsatser. Till exempel har italienska och spanska läkare i omgångar stannat en månad i lägren för att med hjälp av egen utrustning utföra ögonkontroller och operationer.

I många fall tvingas man skicka patienter utomlands för att de ska få adekvat hjälp. Det är många patienter som står i kö och väntar på att något land ska erbjuda vårdplatser som bistånd.

Hygien och sanitära förhållanden är andra viktiga frågor för hälsovårdskommittén.

EN PENNINGEKONOMI VÄXER FRAM

Vid sidan av Polisarios kontroll över fördelningen av det internationella biståndet till flyktingarna i lägren har en privatekonomi växt fram. Äldre flyktingar, som var anställda av spanska företag eller myndigheter före 1975, får en viss pension från Spanien. Västsahariska barn, som besökt Spanien får penninggåvor av sina spanska värdfamiljer, flyktingar med släktingar i Europa får gåvor, besökare i flyktinglägren betalar sina flyktingvärdar och så vidare. Det har lett till att det nu finns flera butiker i lägren och att man kan märka en viss skillnad i levnadsstandard bland flyktingarna.

*Diskutera:
Jämför Polisarios
flyktingläger med
andra flyktingläger
i världen.*

Del 4: Den befriade delen av Västsahara

Foto: Natasa Mirošević

Den cirka 200 mil långa befästa, minerade och radarövervakade "muren" delar Västsahara i två delar, en västlig som utgör två tredjedelar av landet och är ockuperad av Marocko och en mindre, östlig, kontrollerad av befrielseörelsen Polisario.

Hur många västsaharier som bor i den befriade delen av Västsahara är svårt att veta. Kring samhället och oasen Tifariti bor dock många västsaharier. Här finns sjukhus och olika administrativa byggnader. Här finns också Polisarios väpnade gren och MINURSO har två av sina avdelningar här.

I den befriade delen strövar också många nomader med sina kamelhjordar. Men det finns faror i sanden.

MUREN, MINORNA OCH KLUSTERBOMBERNA

Muren är tre meter hög på sina ställen. På den västra ockuperade sidan finns marockanska tanks och militärfordon med högteknologiska vapen. Den marockanska radarövervakningen har en räckvidd på cirka 60 kilometer in i Polisario-kontrollerat område.

Den marockanska armén har cirka 160 000 soldater finns utplacerade längs muren.

Västsahara är ett av världens mest minerade områden enligt den brittiska frivilligorganisationen Landmine Action. Här finns mellan 3 och 10 miljoner minor, synliga eller gömda i ökensanden. Landmine Action har sedan 2006 kartlagt, markerat och röjt minor, klusterbomber och oexploderad ammunition i den östra Polisario-kontrollerade delen av Västsahara i samarbete med Polisario och FN-styrkan MINURSO.

Marocko har inte skrivit under Ottawakonventionen 1999 som innebär ett förbud att tillverka, använda, lagra eller sprida personminor.

Klusterbomberna fälldes av marockanskt flyg eller sköts upp med raketer under åren 1986 – 1991. En klusterbomb kan innehålla 1000 mindre bomber, som kan vara förvillande lika leksaker och inte större än en läskedrycksburk. De små bomberna sprids över ett område stort som ett par fotbollsplaner och utgör ett ständigt hot mot nomadbefolkningen och framför allt barnen.

Ett stort problem med klusterbomber är att endast cirka 10 % av dem detonerar vid nedslaget. Resten ligger och väntar på att någon ska plocka upp dem eller trampa på dem.

Marocko har inte skrivit under det förbud mot klustervapen som cirka 100 länder undertecknade i december 2008.

POLISARIOS UPPBYGGNAD

Kongressen, som äger rum vart fjärde år, är den högsta instansen och väljer generalsekreterare och medlemmar i nationalrådet.

Nationalrådet (parlamentet) består av 51 medlemmar. Det lagstiftande nationalrådet ska kontrollera nationalsekre-

tariatet och kan ifrågasätta dess medlemmar individuellt.

Nationalsekretariatet består av 41 medlemmar och är Polisarios verkliga maktorgan. 25 av dem är valda medlemmar. Tolv medlemmar från det ockuperade Västsahara är också valda. De övriga är förutom generalsekreteraren ledarna för kvinnoorganisationen NUSW (National Union of Saharawi Women), ungdomsorganisationen UJSARIO (Unión de la Juventud de Saguia el Hamra y Rio de Oro) samt den fackliga organisationen UGTSARIO (Unión General de Trabajadores de Saguia el Hamra y Rio de Oro).

Mohammed Abdelaziz återvaldes till generalsekreterare 2007, något som han varit sedan 1976, då den legendariske ledaren El Ouali Mustapha Sayed dödades i strid i närheten av Mauretaniens huvudstad.

Polisario har representationskontor i cirka 17 länder. Kontoret för de nordiska länderna ligger i Stockholm.

Ungdomsorganisationen, kvinnoorganisationen och den fackliga organisationen har goda kontakter med ett flertal politiska partier, förbund och organisationer runt om i världen inklusive Sverige.

POLISARIOS PROGRAM

Polisario är en nationell befrielseörelse för Västsahara. Företrädare för Polisario har deklarerat att man efter folkomröstningen och en eventuell seger kommer att behålla makten under en övergångsperiod tills allmänna val hålls. Under den perioden gäller republikens konstitution. Om sedan Polisario omvandlas till ett politiskt parti återstår att se.

Polisario har följaktligen inget partiprogram, men i det allmänna programmet för ett framtida Västsahara talas bland annat om flerpartisystem, marknadsekonomi, respekt för de mänskliga rättigheterna, lika rättigheter för män och kvinnor, gratis sjukvård och utbildning.

SADR:S REGERING

SADR:s (Saharawi Arab Democratic Republic) president väljs också på Polisarios kongress. Sedan 1976 har Polisarios generalsekreterare och SADR:s president varit en och samma person, Mohamed Abdelaziz. Presidenten utser premiärminister, som väljer övriga ministrar. Regeringen har 21 ministrar. I december 2007 utsågs Abdelkader Taleb Oumar till premiärminister.

SADR har ambassader i 11 av de cirka 80 länder som erkänt staten. Några av dessa länder har dock tagit tillbaka sina erkännanden.

Demokrati, marknadsekonomi, respekt för de mänskliga rättigheterna, jämställdhet, stöd till de svaga samt ett statligt ägande av naturresurserna är några av grunderna i SADR:s konstitution.

Del 5: Några Västsaharier

Foto: Natasa Mirošević

BRAHIM DAHANE

Brahim Dahane var 10 år när Västsahara ockuperades och 22 år när han fängslades vid en fredlig demonstration strax före ett besök från en FN-kommission. Han placerades i ett hemligt fångläger 1987-1991 där han och hans medfångar utsattes för tortyr, misshandel och undernäring. När han släpptes fri vägde han 35 kg.

1994 reste Brahim Dahane och tre andra personer till Rabat för att undersöka möjligheterna att ställa den marockanska staten till svars för brott mot de mänskliga rättigheterna. Målet var att offentliggöra kränkningarna. Efter resan till Rabat bildade de fyra personerna en människorättsgrupp. Gruppen försökte kontakta Amnesty International, Human Rights Watch och utländska ambassader i Rabat. Samtidigt krävde man att den marockanska staten skulle betala skadestånd till dem som överlevt fånglägren.

Den nuvarande ASVDH (Den västsahariska organisationen för offer för grova brott mot de mänskliga rättigheterna utförda av den marockanska staten) bildades 2005. Brahim Dahane har sedan dess varit dess ordförande. Organisationens syfte är att sprida kännedom om grova kränkningar av mänskliga rättigheter och att arbeta för frigivande av västsahariska politiska fångar.

Brahim Dahane har många gånger uttalat sig offentligt om fängslade människorättsaktivister och dödsfall som man misstänker orsakats av misshandel eller tortyr. 2005 greps Brahim Dahane när han per telefon lämnade information till en spansk nyhetsbyrå om en manifestation till minne av västsahariern Hamdi Lembarki som samma dag misshandlats till döds av säkerhetsstyrkorna. Brahim Dahane dömdes för att ha bildat en "kriminell grupp", alltså ASVDH, och för att vara medlem i en "illegal organisation". När han transporterades till "Svarta fångelset" blev han allvarligt misshandlad av sina fångvaktare. 2006 släpptes han.

Han fortsatte då att vidareutveckla ASVDH:s verksamhet

och att knyta internationella kontakter.

På hösten 2009 besökte han och sex andra människorättsaktivister flyktinglägren i Algeriet.

Det var första gången någon genomförde en sådan resa från de ockuperade områdena.

När de sju återvände med flyg till Casablanca greps de. Senare ställdes de inför en militärdomstol och häktades, anklagade för högförräderi. De riskerade att dömas till döden.

Amnesty International förklarade dem som samvetsfångar.

Samma höst tilldelade den svenska regeringen Brahim Dahane det så kallade Angerpriset med motiveringen: Han har "uthålligt med fredliga medel och personligt mod riskerat sitt liv i kampen för mänskliga rättigheter".

I november mottog systemen Aicha priset i Brahim Dahanes ställe från kulturminister Lena Adelsohn-Liljeroth.

I ett år och ett halvt år satt Brahim Dahane fängslad innan han villkorligt frigavs i april 2011 tillsammans med Ali Salem Tamek och Ahmed Nasiri. De övriga fyra hade släppts utan rättegång tidigare. De fängslade hade då hungerstrejkat åtta gånger och krävt en rättegång eller villkorslöst frigivande. Rättegången sköts upp fyra gånger men ägde till slut rum i januari 2011. Domslutet meddelades dock aldrig.

Tre av de avbrutna rättegångarna bevakades av representanter för den svenska avdelningen av Internationella Juristkommissionen, som beskrev förhandlingarna som tumultartade, kaotiska och helt oacceptabla.

AMINATOU HAIDAR

Aminatou Haidar är född 1966, bosatt i El Aaiún och en flerbaldigt prisbelönad västsaharisk människorättsaktivist som gjort sig känd för sin kamp för Västsaharas självständighet och mot den marockanska ockupationen.

Mellan 1987 och 1991 var hon försvunnen, hemligt

Rabab Amidane greps och misshandlades av en marockansk polis.

fängslad och torterad tillsammans med flera andra väst-saharier bland andra Brahim Dahane. Hon har fängslats flera gånger på grund av sin kritik mot den marockanska ockupationen och betraktats som en samvetsfånge av Amnesty International.

2009 vägrades hon inresetillstånd i El Aaiún för att hon vägrade uppge identitet som marockan på ett dokument på flygplatsen. Hon fråntogs då sitt pass och skickades tillbaka till Lanzarote på Kanarieöarna, varifrån hon hade flugit efter att ha hämtat ytterligare ett människorättspris i New York. Aminatou Haidar hungerstrejkade då i en månad på flygplatsen för att få återvända till sin familj i den ockuperade delen av Västsahara. Hon erbjöds asyl i Spanien men tackade nej. Först efter ingripande på högsta politiska nivå kunde hon återvända mycket sjuk och försvagad på grund av den långa hungerstrejken och sviterna av tidigare fängslanden.

Efter att hon återvänt har de marockanska myndigheterna hållit henne under konstant övervakning och stoppat alla som försökt besöka henne, även utländska journalister. Hennes hem har ständigt bevakats och hon har förföljts varje gång hon lämnat hemmet. Även familjemedlemmar och vänner har hotats och kränkts, gripits och förhörts, skriver

Amnesty International i en rapport i januari 2010.

Aminatou Haidar belönades 2008 med Robert F. Kennedy Human Rights Award och 2009 med amerikanska Civil Courage Prize.

RABAB AMIDANE

– Man kunde höra ljuden från människorna som promenerade ovanför våra huvuden och känna doften av mat, berättar Rabab Amidane, en då 22-årig väst-saharisk studentska som greps och misshandlades av marockansk polis 2007.

Hon berättade om det berömda torget Djemaa el Fna i Marrakech i Marocko. Det är inte många turister som vet att det under torget finns hemliga celler och avdelningar, där marockaner och väst-saharier misshandlas och torteras.

– Det var cirka 30 väst-sahariska manliga studenter som satt bakbundna med bindlar för ögonen längs väggarna i ett rum i maj. Vi var också några kvinnliga studenter. Ibland fördes någon av oss ut ur rummet och vi kunde höra skriken, när han eller hon torterades, säger Rabab. Hon studerade engelska vid universitetet i Marrakech. I det ockuperade Västsahara finns ingen högre utbildning.

Del 5: Några Västsaharier

I sympati med västsahariska studenter i Agadir som hade gripits och misshandlats 2007 för att de demonstrerade för ett fritt Västsahara demonstrerade två dagar senare de 30 västsahariska studenterna vid universitetet i Marrakech. Rabab berättar:

– Vi ropade slagord och hade banderoller där vi krävde att Västsahara ska bli självständigt. Ganska snart anlände marockansk polis av olika slag. De omringade universitetsområdet, så att vi inte kunde ta oss därifrån. Sedan väntade de tills mörkret föll. Då gick de in med tårgas och grep oss.

– Jag blev slagen överallt med batong på det brutalaste sätt. Min väninna Sultana Khaya blev slagen i ögat. En annan kamrat bröt de benet på. En tredje blev knivskuren. Vi blödde överallt och situationen var förtvivlad. Då körde plötsligt en ambulans fram, men misshandeln fortsatte i ambulansen. Sulthana vädjade om nåd på grund av sitt skadade öga. Då tog den civilklädde polismannen sin batong och klippte till henne i det andra ögat. Framme vid sjukhuset fick studenterna i princip ingen vård alls utan fraktades till polisstationen vid Djemaa el Fna-torget i polisbil med mer misshandel. Rabab och en väninna släpptes på morgonen, blödande och med sönderrivna kläder.

Protesterna bland studenterna spred sig vidare till universitetet i Casablanca och Rabat. Även där greps och misshandlades studenter. Flera studenter dömdes till långa fängelsestraff.

Sulthana förlorade sitt ena öga. Hon dömdes till 8 månaders fängelse. Det visade sig att Sulthana tvingats skriva under dokument där det stod att det var västsahariska studenter som hade orsakat hennes skador.

Rababs familj, som är bosatt i El Aaiún, har fått sitt hem vandaliserat och förstört flera gånger av marockansk polis. Familjen har varit utsatt för trakasserier och förföljelse. Brodern El Ouali Amdane dömdes som 21-åring till fem års fängelse 2007 anklagad för väpnat möte och för att ha förstört allmän egendom.

Rabab bjöds in till Norge av det liberala ungdomsförbundet Unge Venstre sommaren 2007. Därefter besökte hon både Norge och Sverige flera gånger och informerade studenter om situationen i den ockuperade delen av Västsahara. Till slut sökte hon asyl i Sverige för att hon bedömde att det var farligt att återvända. Hon hade då medverkat i flera svenska TV-program som Uppdrag granskning Världens konflikter. Uppdrag granskning avslöjade i två tv-program hur västsaharisk prima fisk mals ned till fiskolja och säljs illegalt av marockanska bolag till norska företag som förvandlar oljan till Omega3-tabletter, som sedan säljs i Sverige.

2011 tilldelades hon Ordfronts Demokratipris som hon delade med tidigare ärkebiskopen KG Hammar.

MOHAMED

Mohammed kommer från den ockuperade delen av Västsahara och bjöds in till Sverige av Olof Palmes Internationella Center på 2000-talet för att träffa västsahariska ungdomar från flyktinglägren.

Tillbaka i ockuperat område greps han av marockansk polis och fördes till en polisstation där han fick en bindel för ögonen och händerna bakbundna, misshandlades fysiskt och psykiskt och hotades med våldtäkt om han inte samarbetade.

”Vi vet att du var i Sverige. Vad gjorde du där? Vilka var med? Hur ser kontakten med Palmecentret ut? Vad har du för kontakt med andra svenska organisationer? Har du kontakt med EU-parlamentariker?”

– Till slut hotade de mig med att jag skulle spärras in i Svarta fängelset i El Aaiún om jag fortsatte att ha kontakt med utlänningar eller utländska organisationer. De sa: ”Vi har ett speciellt konto för dig. Nu gör vi inget mer, men...”, berättar Mohamed

– Det finns inga fria rättegångar. Allt är redan klart när den åtalade ställs inför rätta. Men naturligtvis är det mycket bra att utländska observatörer kommer dit. I fängelserna finns inga rättigheter alls. Svarta fängelset är hemskt, mycket hemskt. Inga västsaharier betraktas eller behandlas som politiska fångar eller samvetsfångar. Det är skamligt, det som händer i Västsahara. Att hålla tyst om allt som den marockanska regimen gör varje dag mot västsaharier och allt lidande som vi utsätts för är hemskt.

– Stöd oss! Fortsätt att stödja oss! Tryck på det internationella samfundet! Handla inte med stulna västsahariska varor! säger Mohammed.

*Diskutera:
Likheter och skillnader
mellan Palestina-
konflikten och Väst-
saharakonflikten.*

Del 6: Engagera dig

Frågor att bemöta

1. "VÄSTSAHARA ÄR EN DEL AV MAROCKO OCH POLISARIO ÄR EN SEPARATISTRÖRELSE DÄR."

Västsahara är ett icke-självstyrande område som ska avkoloniseras. Den västahariska befolkningen har rätt till självbestämmande och självständighet. Marocko har ingen rätt till Västsahara enligt FN:s generalförsamling 1966 och Internationella Domstolen i Haag 1975. Polisario är den internationellt erkända representanten för det västahariska folket.

2. "DETTA ÄR EN REGIONAL FRÅGA I AFRIKA SOM VI INTE HAR MED ATT GÖRA. DET HÄR ÄR EN TVIST MELLAN MAROCKO OCH ALGERIET."

Detta är i högsta grad en europeisk och internationell fråga, eftersom Spanien som kolonialmakt inte har fullföljt sin

uppgift att avkoloniserat Västsahara. Att inte FN heller har drivit på frågan undergräver dess förtroende.

3. "VARFÖR ACCEPTERAR INTE VÄSTSAHARIERNA AUTONOMI? DET ÄR ETT BRA KOMPROMISSFÖRSLAG."

Begränsat självstyre är inte ett alternativ. Västaharierna har RÄTT till självständighet och det är det som de ska rösta om i denna avkoloniseringsfråga.

4. "MAROCKOS REGIM HAR DEMOKRATISERAT LANDET OCH GENOMFÖRT MÅNGA FÖRBÄTTNINGAR FÖR BEFOLKNINGEN."

Marockos kung har genomfört vissa liberaliseringar för det marockanska folket men på intet sätt lättat på förtrycket och förföljelserna mot västahariska människorättsaktivister eller vanliga västaharier.

SSU:S ARBETE I VÄSTSAHARA

SSU har sedan mitten av 90-talet samarbetat med UJSARIO. Vi har utbyten kring interndemokrati och jämställdhet men har också arrangerat volontärresor till lägren.

På den socialdemokratiska partikongressen 2009 lyckades SSU driva igenom att Sverige ska erkänna Västsahara som en egen stat om Socialdemokraterna kommer i regeringsställning.

ENGAGERA DIG I SSU:S VÄSTSAHARANÄTVERK

Gå med i SSU:s Västsaharanätverk. Vi arrangerar seminarier, driver kampanjer, skriver debattartiklar och kämpar för att befria Västshara från Marockos ockupation.

Gå med i facebookgruppen Västsharanätverk eller mejla vastsahara@ssu.se för mer information.

MER INFORMATION:

Här är några av de webbsidor där du hittar mer information om Västsahara:

- Tidskriften Västsahara
www.vastsahara.net
Prenumera på tidningen!
- VästsaharaAktionen
www.vastsaharaaktionen.se
- Western Sahara Resource Watch
www.wsrw.org
- Fish Elsewhere
www.fishelsewhere.eu
- Sahara Press Service
www.spsrasd.info/en

VILL DU VETA MER OM VAD SOM HÄNDER I VÄSTSAHARA?

Prenumerera på tidskriften Västsahara som utkommer med 4 nummer per år.

Privatperson: 125:-

Organisation: 150:-

Pg 204003-8

Boken "Västsahara" – Afrikas sista koloni utkom 2004. En ny uppdaterad bok är under planering.

Webbsida: www.vastsahara.net

E-post: vastsahara@brevet.nu

YOUTUBEFILMER:

- Intervju 2011 om Intifadan 2005 av danska Afrika Kontakt: http://www.youtube.com/watch?v=UAu8SUwA-Gw&feature=youtube_gdata

- Intervju 2011 om Gdeim Izik 2010 av danska Afrika Kontakt: http://www.youtube.com/watch?v=d6qJ3eCeGsg&feature=youtube_gdata

- Intervju 2011 om tortyren, fängelset och den ockuperade delen av Västsahara av danska Afrika Kontakt: <http://www.youtube.com/watch?v=56Owm6GPzd4&NR=1>